

Redegjørelse for nordisk samarbeid om språk og oppfølgingen av språkdeklarasjonen

1. Sammenfatning

Nordisk ministerråds redegjørelse for oppfølgingen av «Deklarasjon om nordisk språkpolitikk» (språkdeklarasjonen) er den sjette i rekken. Redegjørelser for oppfølgingen av språkdeklarasjonen er tidligere fremlagt i Nordisk råds sesjon i 2009, 2011, 2013, 2015 og 2018. Redegjørelsene gjør rede for virksomheten på språkområdet i den perioden som har gått siden forrige redegjørelse.

Språkdeklarasjonen beskriver de langsiktige språkpolitiske målene for Nordens samfunnsbærende språk: dansk, finsk, færøysk, grønlandsk, islandsk, norsk, de samiske språk og svensk. Ansvar for oppfølgingen av språkdeklarasjonen er nasjonalt, og deklarasjonen er ikke juridisk bindende. Dette innebærer at lovgivning, offentlige forpliktelser, prioritering og finansiering av tiltak kan variere i de fem nordiske landene og Færøyene, Grønland og Åland.

Nordisk ministerråd for utdanning og forskning (MR-U) har et hovedansvar for det nordiske samarbeidet om språk. Derfor legger redegjørelsen en hovedvekt på innsatsene som finansieres av MR-U. Men utdanningssektoren er ikke den eneste sektoren som støtter innsatser med relevans for språkområdet. Nordisk ministerråd for kultur (MR-K) har et sektoransvar for språksamarbeidet. Også andre ministerråd gjennomfører innsatser som har betydning for det samlede bildet av det nordiske språksamarbeidet. I denne redegjørelsen løftes det derfor frem relevante innsatser som finansieres av NORDBUK, Nordisk ministerråd for arbeidsliv (MR-A), de nordiske samarbeidsministrene (MR-SAM) og det nordiske samarbeidsprogrammet for integrering av flyktninger og innvandrere. I tillegg løfter redegjørelsen frem språklige temaer som belyses ytterligere i landrapportene som er vedlagt som bilag til redegjørelsen.

På grunn av reise- og forsamlingsrestriksjoner mot smittespredning av Covid-19 er en del språkaktiviteter som skulle ha vært gjennomført i 2020, utsatt til 2021.

2. Innledning

I Norden betraktes alle språk som likeverdige, men de har ikke samme rolle. Dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk er statsbærende språk. Disse språkene utgjør sammen med færøysk, grønlandsk og de samiske språkene, de samfunnsbærende språkene i Norden. Mellom de nært beslektede og gjensidig forståelige nabospråkene dansk, norsk og svensk har vi et nordisk språkfelleskap. Forskjellige nasjonale minoritetsspråk og tegnspråkene i Norden har en særstilling. I tillegg omfatter den språk-

lige mangfoldigheten i Norden flere ikke-nordiske språk, som er kommet til Norden gjennom flere år.

Målene som språkdeklarasjonen utpeker, er at:

- alle nordboere kan lese og skrive det eller de språk som fungerer som samfunnsbærende i området hvor de bor
- alle nordboere kan kommunisere med hverandre, først og fremst på et skandinavisk språk
- alle nordboere har grunnleggende kunnskaper om språkrettigheter i Norden og om språksituasjonen i Norden
- alle nordboere har meget gode kunnskaper i minst ett språk med internasjonal rekkevidde og gode kunnskaper i ytterligere ett fremmedspråk
- alle nordboere har allmenn kunnskap om hva språket er, og hvordan det fungerer

For å nå disse mål utpeker språkdeklarasjonen fire saksområder å arbeide med:

- *språkforståelse og språkkunnskap*, herunder styrking av nabospråkperspektivet i dansk-, norsk- og svenskundervisningen og undervisning i skandinaviske språk som fremmedspråk. Nordens samfunnsbærende språk bør videre være synlige i det offentlige rom (film og TV) og tilgjengelige i form av litteratur, ordbøker og språkteknologiske løsninger
- *parallellspråklighet*, herunder både parallellspråklighet mellom engelsk og Nordens språk og mellom språkene i Norden
- *mangespråklighet og flerspråklighet*, herunder sikre at lovfestede minoritetsspråk kan styrkes, samt at tegnspråk sikres en sterk stilling
- *Norden som språklig foregangsregion*, herunder arbeid med myndighetenes språkbruk og den nordiske modell for språkfelleskap og språksamarbeid

MR-U har i 2019 igangsatt en prosess med formålet å identifisere det nordiske interessefellesskapet på språkområdet. Med utgangspunkt i denne prosess vil det overveies om språkdeklarasjonen skal revideres.

3. Samarbeidet

Visjonen for Nordisk ministerråd 2030 er at Norden skal være verdens mest bæredyktige og integrerte region. Det nordiske samarbeidet skal bidra til et grønt, konkurransekraftig og sosialt bæredyktig Norden. Som ledd i å nå denne visjonen har Nordisk ministerråd formulert 12 mål, hvor særlig målene 8 og 11 har relevans for samarbeidet om språk. De nordiske borgerne skal oppleve at det nordiske samarbeidet er til for dem, og at de kan delta i det. Innsatser som bidrar til språkkunnskaper, felles kulturreferanser, kulturforståelse og mobilitet mellom utdanningsinstitusjoner og på arbeidsmarkedet, er med til å skape en integrert region.

Det nordiske språksamarbeidet skal bidra til å støtte opp under relevante nasjonale tiltak. Det er i 2018 besluttet at språksamarbeidet i MR-U fremadrettet i enda større grad skal bidra til å løfte temaer som står høyt på den språkpolitiske dagsorden i landene. I 2019 besluttet MR-U et nytt samarbeidsprogram for sektoren. Her fremgår det at språksamarbeidet dessuten skal bidra til å:

- styrke kjennskap til og kunnskap om Nordens samfunnsbærende språk, tegnspråk og de nasjonale minoritetsspråkene, samt koblingen mellom språk og kultur, identitet og sammenhengskraften i samfunnet
- fokusere på de språkpolitiske utfordringer som skapes ved forandringer i kommunikasjon og språkbruk, spesielt blant barn og unge
- styrke barn og unges gjensidige forståelse av dansk, norsk og svensk, blant annet ved å fremme forståelsen av talt språk

For å oppnå dette vil MR-U bidra til å styrke kunnskap om og erfaringsutveksling omkring aktuelle språklige tema.

I sin betenkning til MR-Us samarbeidsprogram i 2019 støttet Nordisk råd at språksamarbeidet omfatter alle Nordens språk, og har fokus på sammenhengen mellom kultur og språk og på nye kommunikasjonsformers betydning for barn og unges språkbruk.

Også MR-K har fokus nordisk språkforståelse, særlig blant barn og unge. Målet er en styrket kultur- og språkforståelse som vil bidra til mobilitet og samhold på tvers av landegrensene, samt til forståelse, tilhørighet, tillit, utvikling og innovasjon i hele regionen. Kunnskap om språk og kultur er dessuten løftet frem som en nordisk konkurransefordel. MR-K er i ferd med å ferdigstille et nytt samarbeidsprogram gjeldende fra 2021, inklusiv mål for språksamarbeidet i kultursektoren. I Ministerrådets handlingsplan for 2021 – 2024 er en særlig innsats for å styrke barn og unges kjennskap til kultur og språk i Norden skrevet inn. Innsatsen vil blant annet styrke kultur- og språkprogrammet Volt.

4. Resultat

Etter avtale med Nordisk råd rapporterer denne redegjørelse på de saksområder hvor det har blitt gjennomført, eller er igangsatt nordiske innsatser av betydning. Det rapporteres derfor ikke på alle saksområder i deklarasjonen. Det samme gjelder landrapportene, som løfter frem innsatser og tematikker som enten er gjennomført eller påbegynt de seneste 2 år. Landrapportene er vedlagt som helhet i bilag til redegjørelsen.

Nordisk samarbeid om språk

Det nordiske samarbeidet på språkområdet realiseres gjennom ulike prosjekter, nettverksvirksomhet og forskjellige støtteordninger. En relativt stor andel av Nordisk ministerråds samlede budsjett går til innsatser som har relevans for samarbeidet på språkområdet, og midlene kommer fra flere sektorer.

Språkforståelse og språkkunnskap

Området språkforståelse og språkkunnskap favner bredt og omfatter innsatser i flere ministerråd.

MR-U

I 2019 hadde MR-U en temadiskusjon om Nordens språk hvor blant annet temaene nordisk språkforståelse, Nordens språk under påvirkningen fra engelsk, nye teknologier og interaktive sosiale medier, ungdomskultur og populærkulturens rolle og viktigheten av velutviklet språkundervisningsmateriale ble berørt. Ministermøtet var også startskuddet for et arbeid med å identifisere interessefellesskapet på språkområdet. I det kommende arbeidet skal det ikke bare gjennomføres en politisk prosess med involvering av eksperter. Også de unge skal høres.

Som en del av dette arbeidet arrangerte Nordplus i samarbeid med Samfés i november 2019 en ungdomskonferanse om språk. Det deltok 78 ungdommer fra hele Norden i konferansen. Etter to dagers intensivt samarbeid la de unge frem sine anbefalinger til den islandske formann i MR-U. De unge ga blant annet uttrykk for at det har stor betydning for språkinteressen å møtes med andre ungdommer fra resten av Norden. Anbefalingene ble lagt frem muntlig på alle Nordens samfunnsbærende språk, men ble også presentert skriftlig på engelsk. Engelsk var arbeidsspråket i konferansen. Dette språkvalget var nødvendig for å sikre deltagelse fra hele Norden.

Det er også gjennomført en nordisk spørreundersøkelse om språkbruk og språkholdninger blant unge i 2020. Undersøkelsen berører blant annet språkfellesskapets betydning for integrasjonen i Norden og for nordisk identitet, og løfter frem betydningen av nordiske kulturopplevelser og at nordboere møtes. Rapporten vil foreligge i løpet av høsten 2020.

Program for språkkurs

Programmet består av en rekke kurstyper rettet mot ulike målgrupper, men som alle har språkkunnskaper i og om Nordens språk og kultur som felles formål. Språkkursene rapporterer at de gjennomgående får svært positive evalueringer. I 2020 har en del av kursene rettet mot universitetsstudenter og gymnaslærere blitt gjennomført digitalt med nyutvikling av form og innhold, mens andre deler av programmet må utsettes inntil reiserestriksjonene oppheves.

[Nordkurs](#) er sommerkurs på universitetsnivå i Nordens språk, litteratur og kultur. Kursene gir 10 ECTS-poeng og tilbys i dansk, finsk, finlandssvensk, færøysk, grønlandsk, islandsk, norsk og svensk. Det gis foreløpig ingen kurs i samisk, da det så langt ikke har vært mulig å finne en samarbeidspartner som kan løse oppgaven. Nordkurs har eksistert siden tidlig 1960-tall. Kursene har særlig betydning da undervisning i små språk er under press ved mange høyere læresteder i Norden.

[Nordspråk](#) er et nettverk for nordiske morsmåslærerforeninger og foreninger for lærere som underviser i nordiske språk som fremmedspråk. Nordspråk tilbyr kurs og konferanser i litteratur, kultur og didaktikk for lærere i grunnskolen og på gymnasnivå, samt for lærerutdannere. Foreningene har faglige tidsskrifter der innhold med et nordisk perspektiv formidles i artikler og temanumre. Nordspråk har eksistert siden tidlig 1970-tall.

Nordisk ministerråd bidrar til å finansiere at «De nordiske perler» kan arrangere kurs for lærerstudenter som ikke omfattes av den kursvirksomhet som allerede finansieres av de bilaterale kulturfondene som eier Perlene. Perlene er en samlebetegnelse på en rekke bilaterale kulturfond i Danmark, Norge og Finland, som gjennom flere tiår har tilbudt kurs for lærere, lærerutdannere og lærerstudenter. Perlene samarbeider med Biskops Arnö nordisk folkehøyskole. I Finland forvalter Hanaholmen det nasjonale språk- og kulturprogrammet svenska.nu, som tidligere har fått EUs språkpris.

[Nordiske språkpiloter](#) ble etablert i 2007, og er en etterutdanning for lærere i dansk, norsk og svensk som ønsker å styrke sin kompetanse i nabospråksdidaktikk, og som deretter kan fungere som ressurspersoner for sine nærmeste kollegaer. Språkpiloutdannelsen omfatter lærere både i grunnskolen og på gymnasnivå. Prosjektlederen har tidligere fått EUs språkpris for sitt arbeid med språkpilotene.

Nordplus

I tillegg til MR-Us budsjettpost med midler øremerket språksamarbeidet eier MR-U programmet [Nordplus](#) som er Nordisk ministerråds største program innenfor livslang læring, utdanning, mobilitet og språk. Nordplus består av 5 delprogrammer. Et av delprogrammene er dedikert til Nordens samfunnsbærende språk, og støtter utvikling av undervisningsmaterialer, konferanser, workshoper, utvikling av nettressurser mv. Temaene kan omfatte nabospråkforståelse, språkundervisning, tegnspråk, klarspråk osv. Endringene som ble innført i dette delprogrammet i 2018, ser ut til å ha hatt positiv virkning på søkningen til programmet (f.eks. tillates bilaterale samarbeid, prosjekter kan få inntil 75% i støtte, støtte kan gis til lønn og honorarer).

Språkforståelse og mobilitetsaktiviteter støtter gjensidig opp under hverandre. Å møte andre nordboere skaper sosiale relasjoner som åpner for en interesse for nabolandenes kultur og språk. Språkkunnskaper og språkforståelse gjør mobilitetsaktiviteter lettere. Nordplus støtter hvert år flere tusen mobilitetsaktiviteter for alle aldersgrupper mellom hele Norden og de baltiske land. I Nordplus Junior er det dessuten øremerket midler til mobilitetsaktiviteter med et fokus på språk. Også de øvrige Nordplus delprogrammer støtter språkrelevante prosjekter og mobilitetsaktiviteter, f.eks. Nordplus Voksen som støtter språkprosjekter med et integrerings- eller inklusjonsperspektiv for voksne.

Danmark stiller midler til rådighet, så utdanningsinstitusjoner for det danskspråklige mindretall i Sydslesvig (Tyskland) kan delta i Nordplus-støttede utviklingsprosjekter, nettverk og mobilitetsaktiviteter i Nordplus. Dette er særlig relevant i Nordplus Nordens språk og Nordplus Junior.

MR-K

Kultursektoren bidrar til saksområdet språkforståelse og språkkunnskap med en rekke støtteordninger i tillegg til kulturinstitusjonenes virksomhet.

Volt

[Volt](#) er et kultur- og språkprogram for barn og unge opp til 25 år. Programmet støtter prosjekter som vekker interesse for kunst, kultur og språk i andre nordiske land, og som har fokus på barns og unges egne virksomhet innenfor kunst, kultur og kreativitet. Volt ble evaluert i 2019 med positive resultater. På bakgrunn av evalueringen besluttet MR-K en ny treårig programperiode for 2020-2022. Programmet forvaltes av Nordisk kulturkontakt (NKK). NKK gjorde i 2019 en ekstra informasjonsinnsats for Volt blant annet i sosiale medier. Resultatet av kampanjen var at halvparten av årets søkere var nykommere, og at prosjekter blir gjennomført i hele Norden.

Samerådet

Gjennom støtten til [Samerådet](#) bidrar kultursektoren til at samisk kultur spres på tvers av landegrensene i Sapmi. Bruken av samiske språk og andre språk i Sapmi er en grunnleggende dimensjon i dette arbeidet. Den samiske litteraturprisen bidrar til å fremme litteratur som er skrevet på samiske språk.

Nordisk film og TV-fond

[Nordisk Film- og TV-fond](#) skal bidra til å heve kvaliteten og øke publikumsoppslutningen for nordiske filmer og TV-dramaer. Fondet promoterer og gir økonomisk støtte til film- og TV-dramaproduksjoner laget av selskaper i Norden samt distribusjon av filmer, og bransjeutvikling. Ministerrådet for kultur, fem nordiske filminstitutter og 16 nordiske TV-stasjoner er partnere i fondsavtalen. Distribusjon av film- og TV-produksjoner på ulike nordiske språk og støtte til nordiske spillefilmer, dramaserier og dokumentarer bidrar til en større interesse for nabolandenes språk og kultur, som igjen legger grunnlaget for en bedre språkforståelse.

NORDBUK

Språk er ikke en uttalt prioritet i [Norden 0-30-programmet](#), men språkprosjekter kan få støtte fra programmet dersom prosjektet oppfyller de øvrige betingelsene for støtte. Programmet støtter barns og unges egen organisering, innflytelse og delaktighet samt fremmer erfaringsutveksling og nettverksbygging mellom barne- og ungdomsorganisasjoner i Norden. Det kan gis støtte til kulturelle, politiske og/eller sosiale aktiviteter som arrangeres *av, med og for* barn og unge opp til 30 år.

MR-A

[Nordjobb](#) skal bidra til å øke ungdomsmobiliteten på det nordiske arbeidsmarkedet, og derigjennom bidra til å styrke den gjensidige nordiske kultur- og språkforståelsen. I de kultur- og fritidstilbud som Nordjobb tilbyr sine *Nordjobbere*, er derfor undervisning i nordisk språkforståelse et vanlig innslag. Nordjobb har tradisjonelt lagt vekt på de skandinaviske språk. Sektoren gjennomførte i 2020 en analyse av hvordan sektoren best mulig kan utvikle sin mobilitetsinnsats. En av konklusjonene var at muligheten til å anvende engelsk med fordel kan integreres i mobilitetsinnsatsen, for ikke å utelukke unge som ønsker en arbeidslivserfaring fra et nordisk naboland, på bakgrunn av manglende språkkunnskaper i de skandinaviske språk. Denne anbefalingen er innarbeidet i Nordjobs nye mandat for perioden 2021-2023.

MR-SAM

Foreningen Nordens forbund (FNF) arbeider for å fremme det nordiske samarbeidet mellom skoler og å styrke nabospråkforståelsen. Dette gjør FNF via sin portal [Norden i skolen](#). Målet for 2020 har vært å øke antallet registrerte lærere til 20 000 ved utgangen av 2020 samt å tilgodese læreres og elevers behov både med tanke på funksjonalitet og oppdatering av eksisterende materiale.

Som en del av budsjettkompromisset med Nordisk råd i 2020 ble det øremerket 1 MDKK på MR-SAMs budsjett til finansiering av Norden i skolen. Høsten 2020 vil det evalueres hvordan oppdraget har blitt gjennomført. Målet med evalueringen er å vurdere muligheten for å gi FNF et mer langsiktig oppdrag som skal bidra til barn og unges forståelse av de nordiske landene, og dermed få en kontinuitet i FNFs arbeid. Det er reservert midler til dette formål i MR-SAMs budsjettforslag for 2021.

Det ble også disponert 100 000 DKK fra MR-Us budsjett 2020 til en ettårig informasjonsinnsats i samarbeid med program for språkkurs og dessuten 200 000 DKK til en nordisk skole-chat om klima i 2020.

FNF har dessuten søkt og mottatt betydelig støtte til Norden i skolen fra Nordplus Nordens språk både i 2019 og 2020.

Mangespråklighet og flerspråklighet

Nordens språk er i ulike sammenhenger under press, både under påvirkningen fra engelsk, nye teknologier og medier. Dette gjelder særlig de av Nordens språk som har få brukere, og som også kan være under press fra andre nordiske språk med flere brukere.

Nordens språksamfunn blir dessuten mer og mer mangespråklige, og flere og flere borgere er flerspråklige.

MR-U

I 2019-2021 gjennomføres en tverrsektoriell innsats som skal bidra til å belyse kulturs og utdanningenes rolle for revitalisering og styrking av små språk i Norden. Initiativet ble utviklet i dialog mellom utdannings- og kultursektoren, og er en oppfølging av en innsats under det svenske formannskapet i kultursektoren i 2018. Formålet er å bidra til å øke bevisstheten, interessen og kunnskapen om hvordan utdanning og kultur kan bidra til å revitalisere og styrke små språk i Norden. Innsatsen skal bidra til å:

- styrke de nasjonale minoritetsspråkene og de nordiske språkene med relativt få brukere
- utvikle det tverrsektorielle, nordiske språksamarbeidet
- styrke den nasjonale oppfølging av målsetninger i den nordiske språkdeklarasjonen

Det ble arrangert en oppstartskonferanse i november 2019. I august 2020 ble det arrangert et webinar om hvorfor språkteknologi behøves, hvordan språkteknologi

henger sammen med språk- og minoritetspolitikk og hvordan man kan løse forskjellige utfordringer på det språkteknologiske området. Webinaret ble arrangert i samarbeid med Norges arktiske universitet i Tromsø (Norge). Det vil dessuten bli utarbeidet en håndbok som beskriver suksessfaktorer og *best practice* i arbeidet med å revitalisere små språk. Som en oppstart til arbeidet med håndboken ble det arrangert det en digital forskerworkshop i oktober 2020. I tillegg til fokus på kulturens og utdanningenes rolle har arbeidsgruppen som er tilknyttet innsatsen, identifisert språkteknologi som et sentralt tema i arbeidet. Institutet för språk och folkminnen (Sverige) er forvaltningsorgan for denne innsatsen.

Nettverket for språknemndene i Norden

Nettverket for språknemndene i Norden er et nettverk mellom de nasjonale fagorganer for språkpolitikk, og formannskapet i nettverket følger formannskapet i Nordisk ministerråd. Nettverket holder årlige nettverksmøter, og arrangerer en konferanse (språkmøtet) og utgir en konferanserapport annet hvert år. I 2019 ble det nordiske språkmøtet på Færøyene i 2018 fulgt opp av en publikasjon om språket i sosiale mediers. På nettverksmøtet i Grønland i 2019 var hovedtemaet språkteknologi. Opprinnelig skulle språkmøtet i 2020 handle om Nordens språk og språkteknologi. På grunn av reiserestriksjoner er konferansen utsatt til 2021. Nettverket utveksler erfaringer og har i 2020 besluttet en ny strategi for nettverket. Strategien omfatter temaene språkpolitikk, fler- og mangespråklighet, terminologi og fagspråk, nyord, klarspråk samt språkteknologi og leksikografiske ressurser.

Tegnspråk

Det nordiske tegnspråknettverket (NTN) har fokus på Nordisk ministerråds tverrsektorielle strategi for barn og unge 2016–2022. Målet er at *Norden ska vara den bästa platsen för barn och unga också för tegnspråkliga barn*. I 2019–2020 arbeider NTN med tre nordiske innsatser med fokus på barn og unge:

- Det utarbeides en forskningsoversikt over barns tilgang til tegnspråk i de nordiske landene, for å samle kunnskap om barns mulighet til å lære seg tegnspråk. Rapporten utarbeides i samarbeid med forskere ved OsloMet (Norge) og vil være ferdig i løpet av 2020.
- Lovgivningen for tegnspråk i de nordiske landene er forskjellig, og nettverket utarbeider en rapport som gir en oversikt over lovgivningen i Norden med vekt på hvordan landenes lovgivning bidrar til å fremme eller hindre barns tegnspråkutvikling.
- Nettverket vil i 2021 lansere nettstedet *Nordisk TegnTube*. Høsten 2020 starter NTN opp et prosjekt med fokus på tegnspråklige barn og unge. Prosjektet skal resultere i et nettsted hvor de unge selv kan komme til orde gjennom videofilmer hvor de beretter om deres forhold til tegnspråk. På nettstedet vil det også finnes informasjon om de nordiske tegnspråkene, inklusiv forskjeller og likheter mellom dem. Dette er en ressurs som også vil kunne anvendes i en undervisningssammenheng. Prosjektet koordineres av Dansk Sprognævn.

Nettverket for voksnes læring

Nordisk nettverk for voksnes læring (NVL) fokuserer blant annet på undervisning av minoritetsspråklige. [Alfagodigital](#) er en on-line samling av innovative digitale ressurser for lærere som språkunderviser voksne med ikke-nordisk bakgrunn. Alfarådet i NVL har gjennomført både egne workshoper og presentert ressursene på ulike lærerkonferanser. Alfarådet har dessuten i 2020 publisert en [artikkelsamling](#) som inspirasjon til språkundervisning for innvandrere i lys av begrensninger knyttet til smittevern. NVL bidrar dessuten via sitt nettstedsskrift [DialogWeb](#) til å styrke undervisernes kjennskap til nabolandenes språk og kultur i tillegg til det faglige utbytte.

Samarbeidsprogrammet for integrasjon av flyktninger og innvandrere

Samarbeidsprogrammet for integrasjon av flyktninger og innvandrere (integrasjonsprogrammet) har et fokus på arbeidsmarkedsinkludering for nyankomne flyktninger og integrasjon av barn og unge. I flere prosjekter, kartlegginger og analyser er det rettet særlig oppmerksomhet mot språktilegnelse.

I 2019 støttet integrasjonsprogrammet et prosjekt innenfor det tverrsektorielle nettverket Flerspråklighet i Norden (FLIN). FLIN består av aktører med kunnskap innenfor språk- og kunnskapsutvikling blant barn, unge og voksne med majoritetsspråket som andrespråk. Nettverket består av representanter fra offentlig forvaltning, lærerutdanningen og forskningsinstitusjoner i Sverige, Finland, Danmark og Norge. Prosjektet var rettet inn mot barnehage, grunnskole og videregående opplæring og hadde fokus på å redusere forskjeller i skoleprestasjoner mellom elever med de nordiske språkene som førstespråk og elever med majoritetsspråkene som andrespråk. Rapporten «[Veje til beskæftigelse for flygtninge- og indvandrerkvinder](#)» fra 2019 viser at tilstrekkelige språklige (og faglige) kompetanser er avgjørende for særlig kvinners deltagelse i arbeidslivet. Det foreslås derfor å styrke innsatsen for å få flere kvinner til å delta i språkopplæring.

Rapporten «[Nordic integration and settlement policies for refugees - A comparative analysis of labour market integration outcomes](#)» fra 2019 gjennomgår de nordiske landenes språkopplæringsprogrammer for nyankomne flyktninger, og undersøker hvilken betydning språklæring har på arbeidslivsdeltakelsen, og hvor stor andel av de nyankomne som deltar i språkundervisning. I 2020 fulgte Nordregio opp rapporten med en policy-brief: «[Education efforts and the integration of immigrants](#)» med fokus på nyankomne barns språklæring.

Nasjonal oppfølging av språkdeklarasjonen

Nedenfor følger en kort oppsummering av hovedfunnene i landrapportene for perioden 2019 og 2020.

Landrapportene

Landrapportene viser at det er oppmerksomhet på en bred vifte av språkspørsmål i Norden. Det er overlapp mellom det som løftes frem i landrapportene og det som det har vært fokus på i det nordiske språksamarbeidet. Landene vektlegger dog ikke alltid de samme spørsmålene like mye, eller behandler dem ut fra samme perspektiv.

Fokus på språkkunnskaper og språkforståelse er ofte knyttet til utdanning, men favner også bredere og omfatter større deler av det offentlige rom, som film og TV og biblioteksamarbeid. Språkkunnskaper i og forståelsen mellom de skandinaviske språkene kobles sammen med Norden som en sammenhengende region. Det kulturbærende element ved språk og språkundervisning løftes også frem. Danmark, Norge og Åland løfter særlig frem den nordiske nabospråkforståelsen, mens Finland, Sverige, Island, Grønland og Færøyene i større grad fokuserer på interne språkforhold eller parallellspråklighet.

Språkteknologi løftes frem i nesten alle rapportene, noe som stemmer over ens med de temaer som arbeidsgruppen for satsningen på små språk og språknemndene i Norden har arbeidet med. Dette gjelder f.eks. språkteknologiske ressurser til maskinoversettelse og digitale ordbøker, som f.eks. en færøysk-grønlandsk ordbok og et eventuelt fremtidig samarbeid mellom nasjonale språkbanker. Og det gjelder språkutviklingen sett i lys av digitaliseringen i samfunnet og nye teknologier (Grønland, Sverige, Danmark, Norge, Island og Finland).

Tegnspråkernes stilling og hvordan de kan styrkes, gjerne med fokus på tegnspråklige barn, løftes frem i flere av rapportene, men med litt ulike vinkler (Norge, Island, Finland og Sverige).

Temaene parallellspråklighet, flerspråklighet og minoritetsspråk berøres fra ulike vinkler. Engelsk og/eller dansk i språksamfunnet berøres i rapportene fra Grønland, Island og Færøyene. I den danske rapporten berøres tysk som minoritetsspråk og gjenforeningsjubileet. I rapportene fra Norge, Finland og Sverige berøres spesielt de samiske språkene, men også andre nasjonale minoritetsspråk omtales. I landrapporten fra Finland løftes arbeidet med kvalitet i de svenskspråklige utdannelsene frem, med fokus på en bred vifte av temaer som språklig likestilling, flerspråklighetspedagogikk og kvalitet i lærerutdanningen. Norge løfter frem behovet for nordisk samarbeid om minoritetsspråklig forvaltning. Både voksenpedagogikken og småbarnspedagogikken berøres i flere rapporter.

Språkkunnskaper og integrasjon av flyktninger og innvandrere er også et tema som berøres i flere av rapportene (Sverige, Island, Finland, Norge).

Arbeid med klarspråk berøres i landrapportene fra Danmark, Island, Norge og Sverige.

I rapportene gir landene konkrete referanser både til deler av det nordiske språksamarbeidet, til nordiske støtteordninger og til erfaringsutveksling mellom de nordiske land og språkfaglige miljøer. Det gjøres dessuten rede for nasjonalt arbeid med språkløvgivning og språkstrategier (Norge, Finland, Island, Sverige, Åland og Færøyene).

Bilag

Bilag 1	Danmark landrapport 2020
Bilag 2	Finland landrapport 2020
Bilag 3	Færøene landrapport 2020
Bilag 4	Grønland landrapport 2020
Bilag 5	Island landrapport 2020
Bilag 6	Norge landrapport 2020
Bilag 7	Sverige landrapport 2020
Bilag 8	Åland landrapport 2020

Opfølgning på Deklaration om nordisk sprogpolitik for Danmark (2018-2020)

1. Spørgsmål om sprogforståelse og sprogkundskab

Synlighed af Nordens samfunds bærende sprog i det offentlige rum

Danmarks Radio (DR) har fokus på "Det nordiske sprogfællesskab" i deres sprogpolitik fra 2018, som er retningsgivende for det interne sprogarbejde i DR. Eksempelvis bør det ikke forekomme, at DR-medarbejdere interviewer nordmænd på engelsk.

Nordisk bibliotekssamarbejde

Det Kgl. Bibliotek har oplyst, at der eksisterer et mangeårigt lånesamarbejde mellem bibliotekerne i Norden som betyder, at der ikke opkræves vederlag bibliotekerne imellem for lån af bøger. Hvert andet år afholdes på skift i de nordiske lande fjernlånskonferencer, hvis mål er løbende optimering af lånesamarbejdet. Ca. 10 procent af de materialer, som Det Kgl. Bibliotek indlåner fra øvrige biblioteker i verden, kommer fra de nordiske lande.

Internordiske ordbøger i papirform og elektronisk form udarbejdes

Med finansloven for 2019 blev der afsat 0,3 mio. kr. i tilskud til udarbejdelse af en færøsk-grønlandsk ordbog. Tilskuddet udmøntes til det færøske forlag 'Sprotin'.

Sprog i digitale tjenester

Sprogteknologiudvalget under Dansk Sprognævn udgav i 2019 en rapport, som havde til formål, at udrede perspektiver og udfordringer for sprogteknologi i en dansk kontekst og komme med forslag til, hvordan Danmark bedst sikrer brugen af dansk og andre sprog i digitale tjenester, fx automatisk oversættelse, tale-teknologi, IoT (internet of things), robot- og transportmiddel-teknologi, it-baserede læremidler til sprogundervisning og kunstig intelligens.

Ændring af undervisningen i og om skandinaviske sprog (dansk, norsk og svensk) og Nordens kulturer i perioden 2018-2020 for gymnasiale uddannelser

Dansk som andetsprog med tre niveauer (A-B-C) er nu blevet permanentgjort på hf-enkeltfag efter et treårigt forsøg. Fremmedsprogsdidaktikken har fået en endnu større rolle i det nye fag end tidligere. Forsøget er grundigt beskrevet i rapporten *Evaluering af den nye forsøgsordning med dansk som andetsprog på Hf-enkeltfag*, udarbejdet af Center for Internationalisering og Parallelsproglighed (CIP) i et samarbejde med Københavns Professionshøjskole (KP), juni 2019.

2. Mangesprogethed og flersprogethed

Tilskud til Der Nordschleswiger (tysksproget dagblad)

Med henblik på at sikre at Danmark efterlever Europarådets anbefalinger i henhold til Den Europæiske Sprogpagt yder staten et årligt driftstilskud på 1,7 mio. kr. i 2018 og 2019 stigende til 2,3 mio. kr. årligt

i 2020 og 2021, Tilskuddet anvendes til elektronisk formidling og kommunikation for det tyske mindretal i henhold til Den Europæiske Sprogpagt og ydes til det tysksprogede dagblad Der Nordschleswiger jf. Aftale mellem den daværende VLAK-regering og Dansk Folkeparti om finansloven for 2018 af december 2017.

Genforeningsjubilæum 2020

Der blev afsat 6,0 mio. kr. i 2018 og 4,0 mio. kr. årligt i 2019-2020 til finansieringen af statens del af udgifterne i forbindelse med markeringen af, at det i 2020 er 100 år siden, at Sønderjylland blev genforenet med Danmark. Midlerne blev afsat til en række aktiviteter, herunder en landsdækkende kampagne, der havde til sigte at øge befolkningens viden om genforeningens betydning historisk og aktuelt, en ansøgningspulje til folkeoplysende aktiviteter, særlige arrangementer, sekretariatsbetjening mv. jf. Aftale mellem den daværende VLAK-regering og Dansk Folkeparti om finansloven for 2018 af december 2017

3. Norden som sproglig foregangsregion

Arbejdet med klarsprog

Dansk Sprognævn har arbejdet med området "klarsprog", som handler om myndigheders kommunikation med borgerne. I 2018 udkom konferencerapporten *Sprog og kommunikation i digital borgerbetjening* i forlængelse af den nordiske klarsprogskonference. Sprognævnet har især arbejdet med "tænke højt protokoller", som metode til at undersøge kvaliteten og forståeligheden af tekster fra offentlige myndigheder. En tænke højt-protokol indsamles ved at man beder en informant læse en eller flere tekster og fortælle, hvad vedkommende tænker undervejs. Resultaterne af arbejdet er blevet præsenteret ved flere internationale konferencer og i forbindelse med et seminar for skrivende medarbejdere i offentlige institutioner.

Derudover kan to projekter nævnes i regi af MR-K:

Volt - kultur- og sprogprogrammet; MR-K besluttede i 2019 at videreføre støtteprogrammet Volt - kultur- og sprogprogrammet for børn og unge (2020-2022). Formålet er at fremme børn og unges egen kulturelle og kunstneriske skabelse og deltagelse. Samarbejde og nordiske møder sker gennem disse projekter over hele Norden, og bidrager til at skabe interesse og forståelse for de andre nordiske sprog. I 2019 bidrog projektet til at styrke og synliggøre samtidens nordiske børne- og ungdomslitteratur af høj kvalitet.

Nordisk oversættelsesstøtte; Formålet er at bidrage til flere publikationer af nordisk kvalitetslitteratur på andre nordiske sprog end originalsproget (dansk, færøsk, finsk, grønlandsk, islandsk, norsk, Samisk, svensk). Gennem national forankring i et nordisk og internationalt netværk, skal ordningen sikre udvikling og distribution af det oversatte nordiske sprog.

UTTANRÍKIS- OG MENTAMÁLARÁÐIÐ
MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS AND CULTURE

Date: **August 31, 2020**
Your ref.:
Our ref.: **-19/00464-72**

Vedrørende bestilling av landrappporter 2020 til redegjørelse for oppfølgingen av språkdeklarasjonen

Spørsmål om parallellspråklighet

A. Arbeides det med nasjonale strategier for parallellspråklighet mellom engelsk og Nordens samfunnsbærende språk, for eksempel i regi av språkråd, språknemnder eller andre myndigheter?

Der arbejdes på nuværende tidspunkt ikke specifikt med formaliserede nationale strategier for parallellspråklighet. Færøske repræsentanter deltog dog i et bredt nordisk udvalgsarbejde omkring parallellspråklighet på universiteterne og de højere læreanstalter, som mundede ud i en detaljeret anbefaling til fælles nordisk strategi på området (<http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1203288/FULLTEXT02.pdf>).

I strategien for Fróðskaparsetur Føroya for årene 2020-2024 nævnes sprog specifikt, og der lægges vægt på, at færøsk har og bør have en central rolle i universitetets arbejde, men at brugen af engelsk også understøttes i alle de internationale sammenhænge, universitetet indgår i.

B. Hvordan ivaretas parallellspråklighet mellom engelsk og nasjonalspråket som vitenskapelige språk innenfor universitetssektoren og høyskolesektoren? (etc., se ældre rapporter)

På de færøske højere uddannelsesinstitutioner er undervisningen generelt på færøsk. De nordiske sprog har dog samtidig traditionelt været en del af universitetet, og det sker jævnlig, at universitetet har nordiske gæstelektorer, som underviser på deres eget nordiske sprog. Eksamenssproget er generelt færøsk, både mundtligt og skriftligt, men muligheden for at gå til eksamen på et andet skandinavisk (eller engelsk) sprog anvendes i visse dele af universitetet, hvis der er særlige årsager til det, fx at en underviser på et specifikt kursus ikke taler og/eller forstår færøsk, men kun et andet skandinavisk sprog eller engelsk. Hvis der er en studerende, som ikke kan forstå færøsk, har man generelt en pragmatisk løsning, hvor undervisningen så foregår på et sprog, som alle kan forstå. Med hensyn til bacheloropgaver, masteropgaver o.lign. benyttes primært færøsk.

Videnskabelige artikler af forskere på universitetet bliver i stigende grad skrevet på engelsk og en mindre del på færøsk og andre nordiske sprog. Mens det i mange år har været reglen inden for naturvidenskab hovedsagelig at skrive på engelsk, er det nyt, at udviklingen også synes at gå den vej i humaniora. En intern opgørelse på universitetet for 2019 viste, at ca. 90% af de videnskabelige publikationer var på engelsk. Undersøgelsen bør tages med forbehold, og en officiel opgørelse foreligger ikke endnu, men tendensen er tydelig, hvilket har ansporet til de mere tydelige formuleringer om styrkelsen af færøsk som videnskabeligt sprog i universitetets strategi.

På universitetet bliver der regelmæssigt arrangeret sommerkurser i færøsk på skandinavisk og engelsk.

Uppföljning av språkdeklarationen 2020 – FINLAND

Det er også avtalt at landenes rapporter om den nasjonale oppfølging i større grad skal fokusere på nasjonale innsatser i perioden 2019-2020 som omfatter de temaer som man ønsker å løfte frem som særlig relevante i en nordisk sammenheng.

1. Språkförståelse och språkkunskap

De centrala målsättningarna i Antti Rinnes (6.6.2019) och Sanna Marins (10.12.2019) regeringsprogram är att utbildnings- och kunskapsnivån höjs på alla utbildningsstadier, skillnaderna i lärande minskar och den utbildningsmässiga jämlikheten ökar.

Enligt regeringsprogrammet ska alla som går ut grundskolan avlägga en utbildning på andra stadiet. Läropliktsåldern höjs till 18 år. Därtill stärks handledningen och tjänsterna inom elevvården samt grundskolans möjligheter att säkerställa att var och en har tillräckliga färdigheter för att klara av en utbildning på andra stadiet. Utvidgningen av läroplikten gäller utbildningen efter den grundläggande utbildningen. Avsikten är att utvidgningen av läroplikten ska träda i kraft 2021 för en årsklass i sänder. Läroplikten efter den grundläggande utbildningen fullgörs i regel inom gymnasieutbildning eller yrkesutbildning. Utbildningen kan också genomföras i övergångsskedet mellan den grundläggande utbildningen och utbildningen på andra stadiet (fr.o.m. hösten 2022 utbildning som förbereder för examensutbildning) eller i folkhögskolornas utbildning som riktar sig till läropliktiga. Studerande som är i behov av särskilt stöd kan fullfölja läroplikten genom att delta i utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv. I vissa fall kan läroplikten även fullgöras inom grundläggande utbildning för vuxna.

Utvecklingsprogrammet Utbildning för alla förbättrar kvaliteten och jämlikheten inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen och tryggar en jämlik start för lärandet. Undervisnings- och kulturministeriet genomför utvecklingsprogrammen åren 2020-2022. Genom programmen främjas lärande, jämlikhet och välbefinnande. Målet är att minska och förebygga skillnader i inläring samt att stärka stödet för lärandet. Utvecklingsprogrammet Utbildning för alla innehåller ändringar i lagstiftningen och finansieringen samt främjar praxis och tillvägagångssätt som stärker jämlikheten.

Inom utvecklingsprogrammet Rätt att kunna förbättras kvaliteten och jämlikheten inom yrkesutbildningen och man ser till att alla studerande inom yrkesutbildningen får en gedigen yrkeskompetens och goda grundläggande färdigheter för arbetet, livet och det livslånga lärandet. Målet i utvecklingsprogrammet är att säkerställa yrkesutbildningens kvalitet och att stöda en kontinuerlig förbättring i enlighet med yrkesutbildningens kvalitetsstrategi. Programmet har också som mål att minska och förebygga skillnader i lärande och inlärningsresultat som beror på kön, socioekonomisk bakgrund, bostadsort eller stödbehov, och på så sätt främja jämlikhet och likvärdighet inom yrkesutbildningen.

Undervisnings- och kulturministeriet har, i enlighet med regeringsprogrammet, startat en utredning i början av 2020 för att få fram en lägesbeskrivning gällande den svenskspråkiga utbildningen och

småbarnspedagogiken. Gun Oker-Blom tillsattes som utredare. Utredningen ska få fram särdragen, utmaningarna och utvecklingsbehoven inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken och utbildningen. Den ska även ge åtgärdsförslag utifrån de utvecklingsbehov som framkommer. Utredningen täcker hela utbildningsområdet från småbarnspedagogiken till högskoleutbildningen och ska kopplas till den utbildningspolitiska redogörelse som utarbetas som bäst.

En av de målsättningar som ska stärka jämlikheten är att förbättra de dövas och teckenspråkigas ställning i det finska samhället. I regeringsprogrammet är det skrivet, att man ämnar förbättra teckenspråkets ställning, att stimulansprogrammet för det finlandssvenska teckenspråket ska fortsätta, bland annat ska den ansvariga instansen för forskningen om språket fastslås, att det ska inrättas en delegation på bred bas med uppgift att bedöma verkställigheten av teckenspråkslagen och tillgodoseendet av teckenspråkigas grundläggande fri- och rättigheter samt att uppdatera småbarnspedagogiken för teckenspråkiga barn.

Finlands nationella teckenspråk är de finska och finlandssvenska teckenspråken. I samband med invandring har det också uppkommit andra teckenspråk till Finland. Det finlandssvenska teckenspråket är enligt Unescos kriterier för tillfället gravt utrotningshotat. Det har bedömts att utan snabba och effektiva åtgärder, kommer språket att försvinna inom 10 år. Enligt många tidigare kartläggningar kräver trygghet av det finlandssvenska teckenspråket i framtiden snabba åtgärder, som både stärker själva språket samt rättigheterna och möjligheterna för dess användare att använda finlandssvenskt teckenspråk som modersmål.

Undervisnings- och kulturministeriet har påbörjat arbetet för att stärka det finlandssvenska teckenspråkets nätverkssamarbete och att utarbeta ett stimulansprogram för det finlandssvenska teckenspråket. Undervisnings- och kulturministeriet beslutade att de ansvariga instanserna för forskningen är Jyväskylä universitet och Helsingfors universitet. Gällande stimulansprogrammet fortsätter diskussionerna hösten 2020 med expertinstanser för det finlandssvenska teckenspråket. Målet är att, tillsammans med intressenter, skapa en "vägkarta" för hur man kan revitalisera språket, språkforskningen och främjande av undervisning, samt utveckling av språkgemenskapens tjänster.

Utredningar om utvecklingen av tillgängligheten inom språkutbildning och stödet för språkinlärning offentliggjordes

Undervisnings- och kulturministeriet har beställt två olika utredningar om utvecklingen av språkundervisningen av Helsingfors universitet och Jyväskylä universitet. I utredningarna begrundas hur tillgängligheten inom språkutbildning kan förbättras i Finland. Dessutom utreddes hur stödet för inlärning förverkligas i språkundervisningen.

Språkvalen och tillgängligheten i fråga om språkundervisning har betydelse när man begrundar orsakerna till ojämlikhet på lokal och regional nivå. Det behövs stöd för lärarutbildningen och fortbildningen av lärare för att man i undervisningsarbetet och i skolpraxisen bättre ska kunna stöda flerspråkighetspedagogiken, multimodala färdigheter och språkmedveten undervisning. Främjandet av tillgängligheten inom språkutbildningen förbättrar elevernas jämlikhet och stärker språkreserven i det finländska samhället.

I rapporten om stöd för språkinlärning och skolgång inom den grundläggande utbildningen utreddes stödet för skolgång inom språkundervisningen. Enligt rektorernas erfarenhet är stödet för lärande rätt väl ordnat i skolorna.

Ur tillgänglighetsutredningen:

I Finland läser man som första främmande språk (A1) huvudsakligen engelska. I praktiken har engelskan bibehållit sin ställning de senaste 20 åren, då ca. 90 % av eleverna fortfarande väljer engelska som första

främmande språk. I svenskspråkiga skolor är A1-språket allt som oftast finska, eller det andra inhemska språket. Trots reformer i språkundervisningen, har mångfalden i språkvalen minskat i Finland.

Statsunderstöd för att utveckla språkundervisningen och den pedagogiska kompetensen

Utbildningsstyrelsen utlyste 2.10.2019 statsunderstöd för att utveckla språkundervisningen och den pedagogiska kompetensen i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Syftet med statsunderstödet är att säkerställa att alla anordnare av grundläggande utbildning har förutsättningar för att ordna undervisningen i A1-språk i årskurserna 1 och 2 från och med år 2020. Understödet riktas bland annat till fortbildning för lärarna, språkduschverksamhet i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samt för att publicera stödmaterial för undervisningen i A1-språk i årskurserna 1 och 2.

Gymnasiet förnyas

Utbildningsstyrelsen har publicerat de nya grunderna för gymnasiets läroplan 7.11.2019. Undervisning i enlighet med den nya läroplanen inleds i augusti 2021. Målet med förnyandet av grunderna är att utveckla undervisningen i gymnasiet så att den stödjer de studerandes välbefinnande, ger dem ännu bättre färdigheter än i nuläget för fortsatta studier och arbetsliv samt stödjer deras individuella behov och lärande.

Angående språk i gymnasiet, finns det en ny språkprofil i läroplansgrunderna:

I de obligatoriska studierna i språk betonas hur den studerandes färdigheter och strategier för språkstudier samt hens kommunikationsstrategier utvecklas utgående från den studerandes eget utgångsläge. Den studerande blir medveten om sina språkliga styrkor och utvecklingsområden och stärker den studerandes grund för fortsatta språkstudier. Den studerande ska för detta ändamål utarbeta en språkprofil som ska bearbetas under studiernas gång.

Grunderna för gymnasiets läroplan 2019 och språkprofilen

Grunderna för gymnasiets läroplan 2019 förpliktar alla gymnasiestuderande att utarbeta en personlig språkprofil som en del av studierna i främmande språk och det andra inhemska språket.

Utarbetandet av språkprofilen har två huvudsakliga syften. I samband med att den studerande utarbetar en språkprofil lär hen sig att identifiera och synliggöra sina färdigheter i olika språk. Samtidigt är ändamålet att den studerande tar allt större ansvar för att utveckla sina språkkunskaper både under gymnasiestudierna och efter att de avslutats.

Under gymnasiestudierna utarbetar den studerande en språkprofil som innehåller uppgifter om alla språk som den studerande har kunskaper i. Till språkprofilen kan man även bifoga kortfattade eller mer omfattande bevis på samt intyg över sin språkkunskap. Språkprofilen kan även inbegripa självvärdering och den studerandes reflektioner över sina strategier för språkstudier och hur de utvecklats.

Man beslutar lokalt på vilka sätt språkprofilen ska utarbetas. Vid behov kan Utbildningsstyrelsens stödmaterial användas.

Det andra inhemska språket och främmande språk i gymnasiet

Undervisningen i språk utvecklar de studerandes färdigheter i kommunikation mellan olika kulturer: de utveckla färdigheter och kunskaper i språket och språkbruket och får en möjlighet att öka sina kännedom om och sin uppskattning och förståelse för området där målspråkets område och kultur. I språkundervisningen i gymnasiet tar man fasta på den europeiska identiteten och språklig och kulturell mångfald i Europa.

2. Parallelspråkighet

Ett av målen i regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering är att utarbeta en ny nationalspråksstrategi som ska trygga allas rätt att få service på de två nationalspråken i Finland, finska och svenska, samt förbättra språkklimatet. Nationalspråksstrategin svarar på oron över nationalspråkens ställning i en föränderlig språkmiljö. Målet för arbetet är att garantera rättigheten att få service på finska och svenska och att hitta lösningar till hur man bättre skulle kunna tillgodose de språkliga rättigheterna i Finland. Domänerna för det finska språket har minskat särskilt inom vetenskapen och näringslivet. Andra centrala frågor som utreds under projektet är hur tillgången till svenskspråkig arbetskraft ska säkerställas och hur digitaliseringen inverkar på hur de språkliga rättigheterna kan tillgodoses.

Justitieministeriet har inlett beredningen av den nya nationalspråksstrategin under våren 2020. Strategin bereds öppet och i växelverkan med olika intressegrupper och i processen har justitieministeriet hört dessa, men också i stor utsträckning medborgare. Hörandet har ordnats genom en digital webbplatsform, seminarier och strategiskt riktade dialoger med olika målgrupper. En styrgrupp för nationalspråksstrategin kommer att tillsättas under hösten 2020. Målet är att den nya nationalspråksstrategin kan antas som statsrådets principbeslut senast i juni 2021, men på grund av den osäkerhet som orsakas av coronapandemin kommer mandatperiod för gruppen att fastställas till slutet av år 2021.

Som en del av utvecklingsprogrammet "Utbildning för alla" kommer man att utarbeta åtgärder för att säkra att barn och unga med invandrarbakgrund har likvärdiga möjligheter gällande inlärningsförutsättningar och utbildningsövergångar, speciellt i utbildningarnas övergångsstadier. En konkret åtgärd är, att man kommer att utreda situationen och slagkraften gällande undervisningen i det egna modersmålet nationellt. I tillägg kommer man att utarbeta en nordisk jämförelse.

i.

3. Mångspråkighet och flerspråkighet

Undervisnings- och kulturministeriet har tillsatt en arbetsgrupp för utveckling av undervisningen i de samiska språken och undervisningen på samiska. Arbetsgruppen har till uppgift att granska läget för småbarnspedagogiken på samiska, samernas kultur- och språkboverksamhet, undervisningen och utbildningen på samiska samt att lägga fram behövliga förslag. Arbetsgruppens mandatperiod sträcker sig till slutet av året 2020.

Utöver den nya nationalspråksstrategin föreskriver regeringsprogrammet att det ska utarbetas ett språkpolitiskt program, i vilket de andra språk som talas i Finland beaktas, särskilt de samiska språken, romani, det karelska språket och teckenspråken. Målsättningen med programmet är att svara på de utmaningar som har identifierats för de olika språken; livskraftighet, undervisning samt tjänster på det egna språket. I programmet finns det skäl att fokusera på barn och unga. Justitieministeriet inleder beredning av det språkpolitiska programmet under hösten 2020. Målet är att det språkpolitiska programmet kan antas tillsammans med den nya nationalspråksstrategin som statsrådets principbeslut senast i juni 2021.

Justitieministeriet har även påbörjat ett fristående projekt med målsättningen att förbättra språkklimatet i Finland. Målet med projektet är att skapa förutsättningar för ett positivt språkklimat, skapa samhörighetskänsla och öka de olika språkgruppernas självkänsla genom att betona språkets betydelse och göra de olika språken mera synliga. Ett annat mål är att föra samman olika aktörer inom samhället för att tillsammans arbeta mot ett bättre språkklimat. Arbetet utförs genom att påverka attityder, öka medvetenheten hos myndigheterna och barn och ungdomar om språkliga rättigheter och språkgrupper och öka mötet mellan språkgrupper.

I samband med det internationella året för världens ursprungsspråk 2019 hade justitieministeriet fokus på att sprida information om samernas språkliga rättigheter. Ministeriet har gett ut en ny broschyr med information om de språkliga rättigheterna som riktar sig speciellt till myndigheterna, men också till

allmänheten. Justitieministeriet har även arrangerat en kurs för myndigheter om samernas kultur, språk och rättigheter och träffat kommunernas representanter i hembyggsområde tillsammans med Sametinget i Finland.

Sámi Giellagáldu är ett nordiskt språksamarbetsorgan. Sámi Giellagáldus verksamhet fortsätter tillfälligt som ett samarbete mellan Sametingen. Finska Sametinget leder samarbetet. Finska staten har finansierat Sámi Giellagáldus verksamhet med 370 000 euro per år under 2019 och 2020 som en del av det Samtingets statsbidrag.

Enligt regeringsprogrammet ska det inrättas en delegation på bred bas med uppgift att bedöma verkställigheten av teckenspråkslagen och tillgodoseendet av teckenspråkigas grundläggande fri- och rättigheter. Under 2020 har justitieministeriet har inlett beredningen av bägge uppgifter och målsättningen är att tillsätta delegationen under hösten 2020. Även bedömningen av verkställigheten av teckenspråkslagen ska ske under 2020, fem år efter att lagen trädde ikraft.

Delegationen för språkärenden som fungerar i anslutning till justitieministeriet arrangerar årligen ett samråd om språkärenden. År 2019 arrangerades samrådet för fjärde året i rad och vid samrådet hade representanter för språkgrupperna i Finland möjlighet att med justitieministern diskutera de regeringsprogramprojekt som påverkar förverkligandet av språkliga rättigheterna.

Ilisimatitsissut Notat

Uunga Nordisk Ministerråds sekretariat
Til Seniorrådgiver Bodil Aurstad boau@norden.org
Koordinator Kristina Marie Jensen kmje@norden.org

13-07-2020
Sagsnr. 2016 - 867
Dok.nr. 14230310

Assinga uunga Til sagen
Kopi til

Postboks 1029
3900 Nuuk
Tlf: +299 34 50 00
Email: ikiin@nanoq.gl
www.nanoq.gl

Redegørelse fra Grønland: Opfølgning af nordisk sprogdeklaration 2019-2020.

Bestilling

Etter avtale med Nordisk råds utvalg for kunnskap og kultur i Norden vil årets redegørelse favne bredere, og også i større grad også belyse virksomheten i Nordplus Nordens språk, VOLT og andre relevante språkinnsetser. Det er også avtalt **at landenes rapporter om den nasjonale oppfølging i større grad skal fokusere på nasjonale innsatser i perioden 2019-2020 som omfatter de temaer som man ønsker å løfte frem som særlig relevante i en nordisk sammenheng**. Det er altså ikke et krav at det denne gang rapporteres på alle de 4 arbeidsområdene i deklarasjonen. Det har fra rådets side vært et ønske om at landene i sine rapporter legger vekt på vurderinger og utviklingstendenser i tillegg til beskrivelser av innsatsområder og tiltak. Dersom det er planlagt satsninger i nær fremtid kan det tas med. Men det er ikke et krav at det skal redegjøres for kommende tiltak. Rapporteringsperioden er 2019-2020.

Svar fra Grønland:

Generelt

Det grønlandske sprog er det samfunnsbærende sprog i Grønland, hvor dansk anvendes parallelt. Både grønlandsk og dansk fungerer som modersmål, hvor grønlandsk er majoritetens modersmål.

Folkeskolen

På folkeskoleområdet anvendes det danske sprog i samspil med det grønlandske sprog. Som et led i flere-sprogethed bliver engelsk introduceret tidligt i folkeskolen. Alle tre sprog er obligatoriske, og der arbejdes med at styrke alle tre sprogkompetencer.

Den gymnasiale uddannelse

Undervisningssprogene ved gymnasieskolerne er først og fremmest grønlandsk og dansk, mens engelsk skal indgå som prioriteret fremmedsprog, hvor der er en forvent-

ning om inddragelse af engelske tekster i flere fag. Andre sprog kan ligeledes inddrages som undervisningssprog efter vurdering. Alle tre sprog er obligatoriske i uddannelsen.

Ved gymnasieskolerne arbejdes der løbene med styrkelse af de unges sproglige egenskaber og sprogtilegnelse. Her er der især vægtet tilegnelse af grønlandsk som modersmål eller som begynder- og andet-sprog samt dansk. Dansk- og grønlandskfagene har ikke alene fokus på det sproglige, men har også en funktion som kulturbærende fag, hvor eleverne får en grundig introduktion i både sproget og de samfundsmæssige og kulturelle værdier, der er tilknyttet til det. For at bygge bro mellem sprogene arbejdes der tværfagligt, og i løbet af den gymnasiale uddannelse, skal der tilrettelægges mindst 30 timers tværfagligt forløb, hvor undervisningen i fagene grønlandsk og dansk samordnes.

Erhvervsuddannelsesområdet samt videregående uddannelser

Koblingen til de nordiske sprog via undervisningen på Erhvervsuddannelsesområdet er tæt, hvor det primært er det danske sprog, som anvendes. Elever på grønlandske erhvervsskoler har en tæt kobling til de nordiske sprog og kultur, samtidig med at der er fokus på at styrke modersmåls- og kulturbærende undervisning parallelt.

Ved både erhvervsuddannelser og videregående uddannelser gør det sig gældende at brugen af sprogende grønlandsk og dansk foregår parallelt, hvor engelsk kan indgå enten som undervisningssprog eller som fag afhængig af uddannelse.

Sprogsekretariatet

Sprogsekretariatet er i gang med følgende tiltag:

- udvikling af maskinoversættelse (grønlandsk-dansk, dansk-grønlandsk)
- terminologiarbejde (dansk-grønlandsk og grønlandsk-dansk)
- samt digitalisering af eksisterende ordbøger (grønlandsk-dansk og dansk-grønlandsk).

Inussiarnersumik inuulluaqqusilluta

Med venlig hilsen

Karl Davidsen

Islands rapport 2020 om opfølgning av den nordiske språkdeklarasjonen

1. Spørsmål om språkforståelse og språkkunnskap

Er undervisningen i og om skandinaviske språk (dansk, norsk og svensk) og Nordens kulturer endret siden 2015?

Undervisningen i og om skandinaviske språk (dansk, norsk og svensk) og Nordens kulturer er ikke endret siden 2015. Den kontrakt som i 2019 blev undertegnet mellem Danmark og Island om støtte til danskundervisningen gælder ud år 2024. Kontrakten blev først lavet i 2001, men er siden da blevet fornyet regelmæssigt og har været til stort gavn for danskundervisningen. Formålet med samarbejdsprojektet mellem Danmark og Island er at støtte danskundervisningen i det islandske uddannelsessystem med særligt henblik på styrkelse af mundtligheden, formidle dansk kultur i det islandske uddannelsessystem og øge interessen for dansk og styrke bevidstheden om betydningen af dansk sprogforståelse for islændinge.

I 2018 skete der en ændring i sprogcentret i Island (Tungumálaver), som længe havde koordineret undervisningen i norsk og svensk på folkeskoleniveau over hele landet, da sprogcentret blev flyttet til sprog- og læsefærdighedscenteret i Reykjavík (Miðja máls og læsis). Dette skabte en paraply for sprogundervisning, modersmålsundervisning og støtte til sprogudvikling og læsefærdighed hos børn af udenlandsk oprindelse. Centeret leverer fortsat rådgivning til norsk og svensk undervisning til skoler og kommuner i hele landet. Der er lokalundervisning på norsk, polsk og svensk for studerende i Reykjavík og nabokommuner. Netkurser tilbydes på norsk, polsk og svensk for studerende i og udenfor hovedstadsområdet.

2. Spørsmål om parallellspråklighet

Har det siden 2018 blitt arbeidet med nasjonale språkstrategier, inklusiv strategier for parallellspråklighet i forhold til engelsk og i forhold til Nordens samfunnsbærende språk (de språk som har relevans for det respektive land)?

Ifølge Islands sprogstrategi (2009) skal universiteterne lave deres egen sprogstrategi, og det har de fleste universiteter gjort. Hos de fleste står det at islandsk er arbeidssproget, og i nogle strategier, f. eks. hos Akureyri Universitet står der noget mere udførlig om synergi mellem islandsk og engelsk. Generelt aflægges eksamen på islandsk, men kan være på engelsk der hvor undervisningen foregår på engelsk. Andre sprog bruges ikke (med undantag av språkfag). År 2016 vedtog Alþingi resolution nr. 64/2016 om indvandres anliggender 2016-2019 som bl.a. berører styrkning av uttdannelse og flerspråklighet.

En fokusgruppe i Undervisnings- og kulturministeriet har arbejdet med en gennemgang og revidering af læseplanen for undervisning i islandsk til voksne i forbindelse med revisionen af loven om videreuddannelse. Derefter er der nedsat en høringsgruppe om forskellige faglige spørgsmål, som vil være et høringsforum til at fortsætte diskussionen om spørgsmålene i

målgruppen i videreuddannelsesloven nr. 27/2010. Undervisnings- og kulturministeriet er villig til at gøre en indsats for at styrke emnet som helhed.

3. Spørgsmål om mangespråklighed og flerspråklighed

Har det siden 2018 kommet ændringer når det gjelder arbeid med lovfestede minoritetsspråk og tegnspråk?

Er det siden 2018 gjort særlige innsatser knyttet til flerspråklighet?

I Island finst ikke noget formelt og anerkendt minoritetsspråk foruten det islandske tegnspråket. Våren 2020 påbörjade arbetet med ett förslag till strategi för det isländska teckenspråket annars har det sedan 2018 ikke gjorts ändringar när det gäller arbete med det isländska teckenspråket.

Det har siden 2018 været nogle generelle innsatser knyttet til flerspråklighet for eksempel har været arbeide med å utarbeide en veiledning for modersmålsundervisning og aktiv flerspråklighet på børnehaver-, folkeskole- og videregående skoler.

Undervisnings- og kulturministeren har til hensigt at fremlægge en uddannelsespolitik for Island indtil år 2030, hvor regeringens hovedmål er at give uddannelse av høj kvalitet med vægt på viden, trivsel, udholdenhed og succes i et miljø, hvor alle er vigtige og kan lære. Et stærkt og fleksibelt uddannelsessystem understreger, at alle har mulighed for at udvikle og øge deres færdigheder på deres egne vilkår gennem aktiv demokratisk deltagelse, samarbejde, kommunikation og kreativ kritisk tænkning.

En arbejdsgruppe har for nylig forelagt til undervisningsministeren et udkast til politik for uddannelse af børn og unge med forskellig sproglig og kulturel baggrund. Målet med deres arbejde var at analysere den forskelligartede grupper position i uddannelsessystemet, fremsætte forslag til forbedring og ideer til handlinger, der foreslås taget. Ministeriet planlægger at udarbejde en hvidbog.

På initiativ af tre kommuner arbejdes der på at oversætte ett statustest for børn af udenlandsk oprindelse, så deres faglige status og kunskab kan vurderes på det sprog, hvor de er stærkest. Statusvurderingen (Kärtiläggning) blev oversat fra svensk. Der er valgt at bruge 40 sprog i testet. Der arbejdes på at finde et sted til projektet i Utdanningsdirektoratet, som også arbejder på dets formidling.

Et kapitel om islandsk som andetsprog i National Curriculum Guide for Compulsory Schools (Aðalnámsskrá grunnskóla) og den samme vægt i National Curriculum Guide for børnehaver er i øjeblikket ved at blive revideret. Udkastet forventes at gå til regeringens høringsportal senere på året.

4. Spørgsmål om Norden som språklig foregangsregion

Er det siden 2018 gennemført særlige innsatser knyttet til språkpolitisk interessante områder, f.eks. at myndigheter henvender sig til borgerne i et klart og forståeligt sprog?

Ifølge §10 i Lov om det islandske sprog og det islandske tegnsprogs stilling nr. 61/2011, skal det sprog som stat og kommune eller nogen på deres vegne bruger, være godt, let forståeligt og klart. Det blir arbeidet i henhold til dette.

I en parlamentarisk beslutning om at styrke islandsk som et officielt sprog på Island, som blev godkendt af parlamentet i foråret 2019, er diskuteret om islandskt tegnsprog og at der skal blive skrevet en sprogpolitik om islandsk tegnsprog som skal være tilgængeligt senest i slutningen af 2021. Sprogudvalget for islandsk tegnsprog vil stå for projektet. **Islandsk sprogpolitik - islandsk i alt** - vil også blive revideret i overensstemmelse med ændrede tider og vil være baseret på en vurdering af den nuværende sprogpolitik fra 2009. Den islandske sprogmyndighed har tilsyn med denne lovpligtige opgave. Det opfordres til, at så mange institutioner, virksomheder og foreninger som muligt også formulerer sin egen sprogpolitik.

Sprogteknologi - sprogets digitale fremtid.

Den fjerde industrielle revolution er ikke længere rundt om hjørnet, den er allerede begyndt. Dens manifestationer er synlige i alle områder af det offentlige liv, hvad enten det drejer sig om øget automatisering i økonomien eller generel brug af smartphones. Mange muligheder ligger i ændringer som disse, men på samme tid store og krævende udfordringer. En af de største udfordringer vedrører sproget og det islandske sprogs position i den digitale verden. Formålet med handlingsplanen for sprogteknologi er at sikre, at islandsk kan bruges i kommunikation med en række forskellige enheder og i al informationsbehandling, samtidig med at vi bevarer vores sprog for fremtiden. Planen er finansieret i den finansielle plan indtil år 2023. Sprogteknologiplanen understreger tre hovedelementer for at sikre, at islandsk bliver en mulighed i teknologiens verden; infrastrukturudvikling, sprogteknologisk innovation og samarbejde og koordinering.

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Bodil Aurstad
Nordisk ministerråds sekretariat

Deres ref

Vår ref
20/3119-5

Dato
27. august 2020

Nordisk språkdeklarasjon – rapportering fra Norge

Det vises til bestilling fra Nordisk ministerråd om landrapport til redegjørelse for oppfølging av Deklarasjon om nordisk språkpolitikk.

Vedlagt følger landrapport fra Norge som er utarbeidet av Kunnskapsdepartementet etter innspill fra Kulturdepartementet og Språkrådet.

Med hilsen

Geir Arnulf (e.f.)
avdelingsdirektør

Jana Weidemann
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi: Kulturdepartementet

Postadresse
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo
postmottak@kd.dep.no

Kontoradresse
Kirkeg. 18
www.kd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
872 417 842

Avdeling
Avdeling for høyere
utdanning, forskning
og internasjonalt
arbeid

Saksbehandler
Jana Weidemann
22 24 74 57

Rapportering om oppfølgingen av Deklarasjonen om nordisk språkpolitikk

Landrapport fra Norge

Ny Språklov og språkmelding

En overordnet lov om språk i Norge, [Lovproposisjonen](#), som også inneholder en meldingsdel, ble lagt fram for Stortinget i mai og skal etter planen behandles i høsten 2020. Om loven blir vedtatt, blir det for første gang lovfestet at norsk skal være det nasjonale hovedspråket i Norge, og at det er et offentlig ansvar å bruke, utvikle og styrke norsk, både bokmål og nynorsk. Dette er en viktig milepæl i arbeidet med å sikre norsk som samfunnsbærende språk og sørge for at norsk holder seg sterkt og levende.

I lovforslaget blir det også slått fast at det er en offentlig oppgave å utvikle og styrke samiske språk og å verne og fremme norsk tegnspråk og de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani og romanes. I meldingsdelen av proposisjonen sies det blant annet at et offentlig utvalg skal sette i gang arbeidet med en utredning, som skal legge grunnlag for å synliggjøre den tegnspråklige minoriteten og legge til rette for en god sektorovergripende språkpolitikk på tegnspråkfeltet.

Lovforslaget fastslår videre at alle skal ha rett til å bruke svensk eller dansk i kontakt med offentlige organer i Norge, og at offentlige organer kan svare på norsk. Språkrådet mener dette kan føre til at arbeidet med forståelse av og kunnskap om de øvrige skandinaviske språkene får høyere prioritet i Norge enn i dag.

Det å verne og fremme den nordiske språkforståelsen blir i språkmeldingen trukket fram som en viktig prioritering for Norge i det nordiske samarbeidet. Nordisk språkforståelse blir beskrevet som et avgjørende element for å nå de nordiske statsministrenes visjon om at Norden skal være verdens mest integrerte region. Regjeringen varsler at den vil sikre fellesnordisk språkforståelse ved blant annet å arbeide for at film og fjernsyn blir sendt i tekstet versjon, ikke dubbet, når programmene er statlig finansiert eller støttet.

I meldingen står det også at Norge har tatt initiativ til et tettere nordisk samarbeid om forvaltningen av minoritetsspråk. Forvaltningen av samiske språk og minoritetsspråk i Norge bør ses i sammenheng med forvaltningen av disse språkene i Sverige og Finland. Det ble arrangert et seminar om temaet i Stockholm høsten 2018, og arbeidet følges videre opp i de nordiske språknemndene.

Språk i norsk høyere utdanning og forskning

I stortingsmeldingen som fremmes sammen med lovproposisjonen understreker regjeringen at prinsippet om parallellspråklighet fremdeles skal ligge til grunn ved norske universiteter og høyskoler. Samtidig vises det til at engelsk nå er blitt helt dominerende som

publiseringsspråk i norsk forskning (om lag 90 prosent av publikasjonene), og at andelen emner som undervises på engelsk i norsk høyere utdanning har økt fra 13 prosent til 23 prosent på under ti år.

I lys av denne utviklingen uttrykker regjeringen bekymring for ivaretagelsen av norsk fagspråk i forskning og høyere utdanning, som universitetene og høyskolene har et lovpålagt ansvar for å forvalte. Språkbruken og fagterminologien som studentene får tilgang til gjennom høyere utdanning tar de med seg ut i det norske arbeidslivet. Det er viktig at mye av undervisningen i høyere utdanning foregår på norsk, slik at fagfolkene som utdannes på norske universiteter og høyskoler kan bidra til faglige diskusjoner i samfunnet på et forståelig og presist norsk fagspråk. I tildelingsbrevene til universiteter og høyskoler for 2019 og 2020 har Kunnskapsdepartementet eksplisitt omtalt institusjonenes ansvar for norsk fagspråk.

Stortingsmeldingen lanserer flere tiltak for å styrke norsk fagspråk i høyere utdanning. Institusjonene har i dag et lovpålagt ansvar for å vedlikeholde og videreutvikle norsk fagspråk, og regjeringen varsler at den vil vurdere hvordan dette ansvaret skal videreføres i forslaget til ny universitets- og høyskolelov, som etter planen skal legges frem for Stortinget våren 2021.

Meldingen varsler også at Kunnskapsdepartementet vil ta initiativ til en gjennomgang av språkstrategiene som institusjonene er pålagt å ha, blant annet for å vurdere i hvilken grad den økende bruken av engelsk som undervisningsspråk er resultat av strategiske valg eller om det skyldes et glidende domenetap til engelsk. Dette vil gi bedre informasjon om hvordan intensjonen i UH-loven, om å ivareta norsk fagspråk, følges opp med handling. Funnene skal departementet blant annet ta med seg inn i arbeidet med ny UH-lov.

En annen viktig forutsetning for å holde oppe et godt norsk fagspråk, er at det skrives og publiseres læremidler på norsk til bruk i høyere utdanning. Derfor skal norske myndigheter gå gjennom ordningen for støtte til lærebokproduksjon på norsk, og vurdere om den svarer på dagens utfordringer. Når det gjelder norskspråklige tidsskrifter har departementet våren 2020 vedtatt å utvide støtten.

For øvrig skal statistikken om norsk fagspråk forbedres, slik at norske myndigheter får et bedre grunnlag for å vurdere posisjonen til norsk og samisk språk i academia. Kunnskapsdepartementet skal dessuten samarbeide med Kulturdepartementet og Universitetet i Bergen om å opprette en egen Termportal ved UiB, der alle etter hvert skal kunne søke og finne gode norske fagbegreper i ulike fag og disipliner.

Det norske Språkrådet bidrar på flere måter i arbeidet for å styrke norsk fagspråk i forskning og høyere utdanning. Språkrådet lanserte i 2018 og 2019 en nettbasert veiviser for språkvalg i universitets- og høyskolesektoren på frokostseminarer rundt om i landet. Seminarene ble benyttet til å engasjere universitetene og høyskolene til diskusjon om språkarbeid og språkstrategier. Flere av institusjonene har brukt veiviseren til å utarbeide nye og mer detaljerte språkstrategier de siste årene. Flere av dem har også opprettet egne språkpolitiske utvalg som et ledd i arbeidet med å sette i verk og følge opp språkstrategiene.

Arbeid med terminologi

Språkrådet er nasjonalt samordningsorgan for utvikling og tilgjengeliggjøring av terminologi i Norge. Det er særlig to utviklingstendenser som kjennetegner terminologi i Norge det siste året. For det første er det fremdeles et stort etterslep i utviklingen av norsk terminologi på fagområder som er utsatt for press fra engelsk i universitets- og høgskolesektoren. For det andre er det et økende behov for kompetanse i og verktøy til terminologiarbeid som skal legge til rette for digitalisering av offentlig sektor.

Språkrådet har i perioden 2019–2020 koordinert og samarbeidet med flere termgrupper i universitets- og høgskolesektoren som har arbeidet med å utvikle og tilgjengeliggjøre terminologi på ulike fagområder.

En forutsetning for digitalisering og gjenbruk av data er definisjoner av hva dataene betyr. Språkrådet har arbeidet med å legge til rette for begrepsarbeid på dette området. I november 2019 arrangerte Språkrådet og det nordiske terminologinettverket Nordterm et nordisk seminar for å utveksle erfaringer på området. Språkrådet har også utviklet en egen forvaltningsstandard for begrepsharmonisering og begrepsdifferensiering i samarbeid med Digitaliseringsdirektoratet. Denne kommer i tillegg til tidligere forvaltningsstandarder og en felles begrepskatalog som sikrer at begrepsarbeidet i offentlig sektor har høy kvalitet og blir gjennomført på en så ensartet måte som mulig.

Språkrådet har i samarbeid med Digitaliseringsdirektoratet [utviklet et e-læringskurs i terminologi og begrepsarbeid](#). Kurset vil gjøre flere aktører i stand til å utvikle terminologi med høy kvalitet, særlig fagfolk i universitets- og høgskolesektoren og alle som arbeider med digitalisering i offentlig sektor og ellers.

Klarspråk

Det nordiske samarbeidet på klarspråksfeltet er fortsatt bredt. I 2019 var Språkrådet og det daværende Direktoratet for forvaltning og IKT arrangør av den internasjonale klarspråkskonferansen [PLAIN 2019](#), i samarbeid med den internasjonale klarspråksorganisasjonen PLAIN, KS og Universitetet i Oslo. Det nordiske innslaget var sterkt, og av 125 foredragsholdere fra 25 ulike land kom 56 fra Norden. Det var mange nordiske deltakere blant de totalt 400 som deltok, og konferansen bidro dermed til å styrke kontakten og kunnskapsutvekslingen mellom de nordiske landene.

Siden Norge nå har ledervervet i [den internasjonale klarspråksorganisasjonen PLAIN](#), og Språkrådet i Sverige også har en person i organisasjonens styre, vil den nordiske dimensjonen fortsatt være tydelig internasjonalt.

Leksikografi

Universitetet i Bergen og Språkrådet eier sammen håndordbøkene [Bokmålsordboka og Nynorskordboka](#). Med utgangspunkt i den pågående revisjonen av ordbøkene deltok Språkrådet med flere faglige innlegg ved den 15. konferansen om leksikografi i Norden, arrangert i juni 2019 av Nordisk forening for leksikografi (NFL) i samarbeid med Institutet för de inhemska språken og Helsingfors universitet. Språkrådet var også representert med innlegg ved NFLs leksikografiske symposium i 2020. Høsten 2020 sitter to av Språkrådets medarbeidere i redaksjonen for tidsskriftet [LexicoNordica](#), den ene som hovedredaktør. Språkrådet bidrar dermed til kunnskapsutveksling om leksikografi på nordisk nivå.

Læreplaner for skolen

Nye læreplaner i skolen ble fastsatt høsten 2019 og vil tre i kraft fra høsten 2020. De nye læreplanene skal blant annet bidra til bedre sammenheng mellom formålsparagrafen i opplæringsloven og læreplaner for fag, og læreplanene er mindre omfangsrike og legger bedre til rette for dybdeløring.

Det er flere kompetansemål i norskfaget, på flere trinn, som åpner for bruk av nordisk språkforståelse i undervisningen. Kompetansemålene som eksplisitt inneholder nordisk språkforståelse er lagt til 7. trinn, 10. trinn og Vg2 (studieforberedende program i videregående skole). Læreplanene beskriver mål for elevens kompetanse. Det innebærer blant annet at skolene og lærerne har et betydelig pedagogisk handlingsrom til å velge innhold og metoder i fagene.

Overordnet del - verdier og prinsipper for grunnoppløringen - utdyper formålsparagrafen i opplæringsloven og er en del av læreplanverket. Overordnet del treer i kraft høsten 2020, sammen med de nye læreplanene. Her står det:

Oppløringen skal sikre at elevene blir trygge språkbrukere, at de utvikler sin språklige identitet, og at de kan bruke språk for å tenke, skape mening, kommunisere og knytte bånd til andre. Språk gir oss tilhørighet og kulturell bevissthet. I Norge er norsk og de samiske språkene sør-, lule- og nordsamisk likeverdige. Norsk omfatter de likestilte skriftspråkene bokmål og nynorsk. Norsk tegnspråk er anerkjent som et fullverdig språk i Norge. Kunnskap om samfunnets språklige mangfold gir alle elever verdifull innsikt i ulike uttrykksformer, ideer og tradisjoner. Alle elever skal få erfare at det å kunne flere språk er en ressurs i skolen og i samfunnet.

Den overordnede delen av læreplanverket gjelder også den samiske skolen.

Tegnspråk

For elever med opplæring i eller på tegnspråk står inkluderingsperspektivet sterkt i Norge. De statlige heltids skoletilbudene er avviklet, og det er en kommunal oppgave å tilby opplæring i og på norsk tegnspråk og skape lokale tegnspråkmiljø.

I NOU 2019: 23 *Ny opplæringslov* foreslår utvalget flere tiltak for å legge til rette for større fleksibilitet i retten til opplæring i og på tegnspråk. Blant annet foreslås det at krav om sakkyndig vurdering for at elever skal ha rett til opplæring i og på tegnspråk faller bort. Dette er begrunnet med at tegnspråk er et språk på linje med andre, ikke bare et spesialpedagogisk virkemiddel. Rapporten skal følges opp i en proposisjon til Stortinget som etter planen legges frem våren 2021.

Fra 2020 av blir tegnspråk regnet som eget fagområde i Statped, den statlige spesialpedagogiske tjenesten for kommuner og fylkeskommuner.

Prosjektet «Kunnskapsoppsummering om nordiske barn og unges tilgang til tegnspråk» drives av OsloMet og er finansiert av Språkrådet og Det nordiske tegnspråknettverket. Prosjektet tar sikte på å gjennomgå all nordisk forskning siden år 2000 som på en eller annen måte handler om eller belyser tegnspråk eller barn og unge med hørselshemming. Kartleggingen gjelder nordiske forhold eller forskning utført av forskere som er tilknyttet nordiske forskningsinstitusjoner. Rapportskrivningen vil trolig begynne høsten 2020.

Den nye språkmeldingen (Prop. 108 L (2019–2020) Lov om språk) som ble lagt frem av regjeringen våren 2020 varsler en NOU med en bred gjennomgang av tegnspråkfeltet.

Nasjonale minoritetsspråk:

Kvensk, romani og romanes

Det er en klar tendens til at kvensk språk blir stadig mer synlig i samfunnet. Det er åpnet språksentre i Kvæningen (2018), Vadsø (2019) og Porsanger (2019). Mange kommuner og steder i de kvensktalende områdene har fått vedtatt kvenske navn, som så er tatt i bruk i det offentlige rom. Særlig viktig har det vært at Tromsø, som regionshovedstad, fikk det kvenske navnet *Tromssa* i 2019. I tillegg er Kommunal- og moderniseringsdepartementet for øyeblikket i en prosess for å få vedtatt offisielt kvensk navn på kongeriket Norge. Nyttårsaften 2019 ble det for første gang sendt en kvenskpråklig nyttårstale på NRK2, ved lederen for Norske Kveners Forbund, Ruijan Kvääniliitto (NKF – RK).

Det er så langt ikke realisert noe samarbeid mellom det norske og det svenske språkrådet i spørsmål angående kvensk og meänkieli, selv om det fortsatt er et ønske fra begge sider om å få gjort noe med dette. Språkrådet vil være representert på et språkseminar om meänkieli i regi av det svenske språkrådet i november 2020.

Et nordisk samarbeid som kan trekkes fram i denne sammenhengen, er en oversetterutdanning for kvensk og meänkieli på Universitetet i Uleåborg. Det er et samarbeidsprosjekt mellom Övertorneå kommune, Kvensk institutt og Universitetet i Uleåborg.

Både i tater-/romanifolkmiljøet og i det romske miljøet er det tatt initiativ for å få utviklet standardskriftspråk og opplæringsmateriell på deres respektive språk (henholdsvis romani og romanes). Språkrådet har en aktiv rolle som rådgiver i begge disse prosessene. For romanes foreligger det et samarbeidsprosjekt mellom det romske kultursenteret Romano Kher, Språkrådet og professor emeritus Rolf Theil om å utvikle en grunnleggende lærebok (ABC-bok). Rolf Theil er også engasjert i å utvikle en språklæringsapp for romani med New Amigos.

Integrering og språk

Et av regjeringens hovedprosjekter er å gjennomføre en integreringsreform med mål om at innvandrere i større grad skal delta i arbeids- og samfunnsliv. Regjeringens integreringsstrategi *Integrering gjennom kunnskap* som ble lagt frem høsten 2018 inneholder tiltak som bidrar til deltakelse og muligheter i skole, utdanning og arbeidsliv, for hverdagsintegrering og for retten til å leve et fritt liv. 24. april la regjeringen frem en ny *lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid* (integreringsloven) for Stortinget.

Ny integreringslov inneholder flere forslag som til sammen skal bidra til å fornye og forbedre norskopplæringen for voksne nyankomne innvandrere. Norskferdigheter er nøkkelen til integrering og arbeid i Norge. Å kunne snakke og forstå norsk godt nok er viktig både for tilgang til arbeid og for en stabil tilknytning til arbeidslivet. Norskferdigheter er også viktig for deltakelse på andre samfunnsområder, blant annet for å følge opp barns skolegang. Den nye loven vil stille tydeligere krav til den enkelte flyktning, og til kommunene som har ansvaret for å gi nyankomne flyktninger den opplæring og kvalifisering de trenger.

I tillegg til at den enkelte flyktning skal gis et bedre og mer tilpasset tilbud, skjerpes også forventningene til de som deltar. Derfor foreslår regjeringen å erstatte kravet om et visst antall timer norskopplæring, med et krav om at den enkelte skal oppnå et minimumsnivå i norsk. Som hovedregel foreslås det at minimumsnivået bør være B1 i alle delferdigheter. Det er likevel slik at hvilket norsknivå den enkelte har forutsetninger for å oppnå vil variere. Det foreslås derfor at minimumsnivået differensieres i forskrift, både etter ulike delferdigheter og etter deltakerens utdanningsbakgrunn. I ny integreringslov foreslås det også å innføre et krav om at personer som underviser i norsk etter integreringsloven skal ha relevant faglig og pedagogisk kompetanse. Det legges til grunn samme forståelse av pedagogisk kompetanse som etter opplæringsloven, og minimum 30 studiepoeng i faget norsk som andrespråk. Dette skal bidra til å heve kvaliteten i opplæringen.

Utbildningsdepartementet
Sekretariatet för analys och internationell
verksamhet

Redogörelse för uppföljningen av deklarationen om nordisk språkpolitik

I följande PM redovisas de insatser inom området språkpolitik som genomförts på nationell nivå samt projekt med tonvikt på nordisk inriktning.

Generell utveckling i Sverige

10-årsjubileet för den svenska språklagen (SFS 2009:600) inträffade 2019, vilket innebar att Institutet för språk och folkminnen (Isof) under 2019 och 2020 arbetat med flera projekt med inriktning mot språklagen. Bland annat genomfördes en undersökning av medborgares uppfattning och tolkning av lagen, genom en studie av mejl till departement från medborgare och organisationer.¹ På Språkpolitikens dag som firas i december varje år hölls en paneldebatt om språklagstiftning där deltagare från övriga Norden deltog.

Det samnordiska arbetet har inneburit fortsatt samarbete inom områden som flerspråkighet, minoritetsspråk, klarspråk, terminologi och de nordiska teckenspråken. Perioden har dels präglats av ett särskilt fokus på de mindre språk som talas i Norden genom insatsen *Små språk i Norden* (se utförligare beskrivning nedan), dels på området språkteknologi. Nätverket för språknämnderna i Norden är de som utför mycket av det löpande språkliga samarbetet och arrangerar nätverksmöten, samt ger ut den gemensamma publikationen *Språk i Norden* som Språkrådet (Isof) är huvudansvarig för sedan 2018. Nätverksmötet 2019 på Grönland identifierade språkteknologi som ett angeläget gemensamt framtidsområde för de nordiska länderna.

---

¹ *Språklagen och medborgaren. En undersökning av medborgar mejl. Rapporter från Språkrådet 10.*

Språkteknologi skulle också ha varit temat för det nordiska språkmötet i Oslo 2020 (nu flyttat till 2021).

Nedan följer en beskrivning av de projekt och samarbeten som präglat perioden 2019–2020 inom de fyra delområdena i den nordiska språkdeklarationen, både utifrån ett nationellt (svenskt) perspektiv och från ett nordiskt perspektiv.

1. Språkförståelse och språkkunskap

Inom området språkförståelse och språkkunskap nämns betydelsen av att de nordiska språken ska vara tillgängliga elektroniskt, t.ex. i form av elektroniska ordböcker, maskinöversättning och andra digitala sökbara resurser.

Nedan ges korta beskrivningar av relevanta utvecklingstendenser för områden med koppling till området språkförståelse och språkkunskap.

Terminologi

Isoref har nyanställt två terminologer som börjat bygga upp en terminologisk verksamhet på avdelningen Språkrådet, med fokus på svensk terminologi inom den offentliga förvaltningen. Isoref förvaltar också Rikstermbanken, en termbank för facktermer.

Sverige har under 2019-2020 också deltagit i flera samnordiska möten för att få till stånd samarbeten mellan nationella och nordiska språk- och terminologinätverk. De svenska terminologerna har under perioden hållit föredrag vid bland annat Nordterms konferens i Köpenhamn.

Målet med terminologernas arbete är att fungera som ett stöd för svenska myndigheter i att arbeta med det svenska fackspråket på ett medvetet sätt och utifrån den svenska språklagen §12 som anger att myndigheter ska se till att terminologi inom deras fackområden ”finns tillgänglig, används och utvecklas”.

Utvecklingstrenden för området terminologi är utifrån ett nationellt perspektiv ett fortsatt arbete med att bygga upp en struktur för det offentliga

terminologiarbetet. Tidigare låg ansvaret hos en annan icke-statlig aktör.² Som påpekas i den nordiska språkdeklarationen är det av stor betydelse att den offentliga terminologin finansieras av allmänna medel och att myndigheterna kan få stöd i sitt arbete. Detta är av stor betydelse för det svenska språkets utveckling, inte minst inom specialiserade områden där engelskan har en allt starkare ställning.

Språkteknologi

Den nordiska språkdeklarationen anger att ”maskinöversättningsprogram för Nordens samhällsbärande språk och program för flerspråkig sökning i nordiska databaser [ska] utvecklas”.

Språkteknologiska hjälpmedel av det slaget utgör ett viktigt stöd för att möjliggöra parallellspråkighet såväl mellan de nordiska språken som till andra språk som engelska. Det är också en förutsättning för att de små språken i Norden ”fortlever och utvecklas och att alla minoritetsspråk kan fortsätta att existera”.

Här följer en beskrivning av nordisk verksamhet på språkteknologiområdet.

Astin – arbetsgruppen för språkteknologi i Norden

Astin (arbetsgruppen för språkteknologi i Norden) arbetar med språkteknologi ur ett språkpolitiskt och språkvårdande perspektiv.³

Under 2019 fick Astin i uppgift av Nätverket för de nordiska språknämnderna att planera ett nordiskt språkmöte i Oslo 2020 med temat språkteknologi. På nätverksmötet i Nuuk i augusti 2019 presenterades

---

² Ansvaret för den offentliga terminologin låg fram till 2017 hos Terminologacentrum TNC, som drevs i form av ett aktiebolag men som delvis finansierades med offentliga medel.

³ Astin består av språkvårdare från de officiella språkvårdsorganisationerna i Norden och är knuten till Nätverket för språknämnderna i Norden. Astin har tre fokusområden: 1. att verka för att språkteknologiska tillämpningar med god språklig kvalitet utvecklas för språken i Norden med hänsyn till alla språkanvändares rättigheter och behov även när kommersiella intressen saknas, 2. att verka för att språkteknologisk forskning och utveckling får tillgång till nödvändig infrastruktur i form av grundläggande språk- och teknikresurser för språken i Norden, 3. att främja samarbete mellan språkvård, forskning och industri i Norden på det språkteknologiska området.

planerna och ett program utarbetades. På grund av coronautbrottet har språkmötet flyttats fram ett år till augusti 2021.

Astin har också medverkat i planeringen av ett webinarium om betydelsen av språkteknologi för att revitalisera de små språken i Norden som hålls den 26 augusti 2020. Webbinariet arrangeras av Nordiska ministerrådets insats Små språk i Norden som samordnas av Isof i samarbete med Senter for samisk språkteknologi (Giellatekno) vid Norges arktiska universitet i Tromsø.

Samarbete mellan språkbankerna i Norden

De flesta nordiska länder har på senare år startat någon form av samlat nationellt språkbankarbete för att skapa, lagra och tillgängliggöra stora mängder språkliga data och analysverktyg som grund för teknikutveckling. Satsningarna har intensifierats kraftigt med genombrottet för statistiskt baserad språkteknologi och AI som behöver stora text- och talmaterial att träna på.

I Sverige finansierar Vetenskapsrådet sedan 2018 den nationella infrastrukturen Nationella språkbanken och Sweclarin som Språkrådet medverkar till att driva tillsammans med Göteborgs universitet och Kungliga Tekniska Högskolan. Arbetet med utvecklingen av språkbanken har fortsatt under 2019-2020.

Utvecklingstendenser

Huvudtemat för det nordiska språkmöte som ska hållas i Oslo 2021 är hur ett språkpolitiskt samarbete mellan de nordiska språkbankerna och de nordiska språknämnderna (genom Astin) skulle kunna utformas och finansieras. Företrädare för språkbankerna i de nordiska länderna kommer att bjudas in.

Ett utökat samarbete och samordning av arbetet med språkteknologisk infrastruktur i Norden är betydelsefull på flera sätt. Förutom att erfarenhetsutbytet är viktigt i sig, finns stora samordningsvinster med tanke på hur lika språken och förhållandena i de nordiska länderna är och med tanke på att flera språk talas över gränserna, t.ex. samiska. Det pågår dessutom projekt i de nordiska länderna som liknar varandra och som kan samordnas, t.ex. samarbetet om ordböcker för invandrare (Lexin) som fått finansiering via Nordplus språk från 2020.

Språkteknologin kommer att vara ett allt viktigare utvecklingsområde inom språkområdet i takt med att språkanvändningen blir allt mer digital. Utöver synergieffekterna stärker ett samnordiskt arbete de nordiska språkens position internationellt och ger möjlighet att stärka Norden som en föregångsregion på det språkteknologiska området med nordisk språkpolitik som ledstjärna.

2. Parallellspråkighet

Inom den nordiska språkdeklarationens delområde parallellspråkighet lyfts betydelsen av deklarationen som en grund för de nordiska statsbärande språkens användning, och att nordbor med andra modersmål ska få en god utbildning både i de nordiska språken samt möjlighet att använda sina egna modersmål.

Från ett nationellt svenskt perspektiv har det varit mindre fokus på frågor om parallellspråkighet under perioden 2019-2020 i förhållande till andra språkområden. Från ett språkpolitiskt perspektiv har högskolesektorn under lång tid stått i fokus för de initiativ som Isof tagit i frågor om parallellspråkighet. Detta har att göra med att avvägningen av användandet av svenska respektive engelska är särskilt komplext inom området högre utbildning och forskning.

3. Mångspråkighet och flerspråkighet

Den nordiska språkdeklarationen anger att de nordiska länderna har ett ansvar att se till att de minoritetsspråk som talas i Norden kan fortsätta att existera och utvecklas, samt att Norden ska fortsätta att vara en mångspråkig region.

De nationella minoritetsspråken

Från ett nationellt svenskt perspektiv har det inom den svenska språkpolitiken varit stort fokus på de fem språk som har status som nationella minoritetsspråk i Sverige (finska, meänkieli, jiddisch, romani chib och samiska) under perioden 2019-2020. Flera utredningar kring de nationella minoritetsspråkens situation har lagts fram de senaste åren, vilket bland annat resulterat i en del förändringar. Vissa förändringar har beslutats medan flera av förslagen i utredningarna fortfarande bereds i Regeringskansliet.

Nedan följer en mycket kortfattad redogörelse för vilka beslut, förändringar och förslag som lagts fram eller är aktuella under perioden 2019-2020 utifrån dessa betänkanden.

Skärpt minoritetslag

En utredning tillsattes 2016 i syfte att bland annat se över minoritetslagen (SFS 2009:274) för att efterlevnaden av de nationella minoriteternas språkliga och kulturella rättigheter skulle bli bättre. Utredningens förslag, som lades fram 2017 ledde till skärpningar i lagen vad gäller rätten till äldreomsorg och förskola på nationella minoritetsspråk. Dessa ändringar infördes i minoritetslagen från 1 januari 2019.

Förslag på nytt system för uppföljning av minoritetslagen

En utredning i syfte att följa upp systemet för uppföljning av den svenska minoritetsreformen tillsattes 2019. Betänkandets förslag bereds fortfarande inom Regeringskansliet.

Förslag om stärkta rättigheter att läsa de nationella minoritetsspråken i skolan

En utredning tillsattes 2016, med uppdraget att se över hur tillgången till undervisning i de nationella minoritetsspråken ska förbättras för de barn och unga som tillhör en nationell minoritet. Bakgrunden är den upprepade kritik från Europarådet när det gäller utbildningsområdet och efterlevnaden av den europeiska språkstadgan. Betänkandet som lades fram 2017 och dess förslag bereds fortfarande inom Regeringskansliet.

Förslag om undervisning och studiehandledning i modersmål

Regeringen beslutade även att ge en utredare i uppdrag att kartlägga behovet av åtgärder när det gäller undervisningen i modersmål och studiehandledning på modersmål. Betänkandet För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering. Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18) presenterades i maj 2019. Betänkandet föreslår i likhet med Betänkandet Minoritetsspråk i skolan (SOU 2017:91) att modersmål ska bli ett eget ämne i timplanen. Betänkandet remitterades under 2019–2020.

Förslag om nya språkcentrum

Under 2018 fick Isoref regeringens uppdrag att utreda förutsättningarna att etablera språkcentrum för finska, meänkieli, jiddisch och romska. Ett språkcentrum för samiska språk finns redan. Uppdraget redovisades hösten 2019 och innehåller förslag på att språkcentrum inrättas för vart och ett av

de fyra minoritetsspråken med Isof som huvudman.⁴ Språkcentrumen ska, enligt förslaget, aktivt främja och stimulera ökad användning av språken, bistå med sakkunskap och utveckla metoder för revitalisering. Barn och unga ska särskilt prioriteras.

Handlingsplan för bevarandet av de nationella minoritetsspråken

En handlingsplan med förslag på konkreta åtgärder för revitaliseringen av de nationella minoritetsspråken har varit en fråga som flera minoritetsgrupper fört fram önskemål om. Under 2019 fick Isof regeringens uppdrag att ta fram en sådan långsiktig handlingsplan för finska, meänkieli, jiddisch och romani chib. Sametinget fick samtidigt motsvarande uppdrag för de samiska språken. Ett förslag till handlingsplan kommer att läggas fram av Isof respektive Sametinget i september 2020.

Strategi för att främja film för barn och unga på de nationella minoritetsspråken

Svenska Filminstitutet har i uppdrag att främja film för barn och unga på de nationella minoritetsspråken. En strategi för arbetet 2020-2025 har antagits. Exempel på verksamheten är det filmpedagogiska material för att främja filmkunnighet som tagits fram

<https://www.pressmachine.se/pressrelease/view/nationella-minoritetsroster-lyfts-i-kortfilmssatsningen-glod-14008> och den särskilda satsningen med fokus på unga, Glöd, genomförs för att skapa intresse för minoritetsgruppernas berättelser och språk

<https://www.filminstitutet.se/sv/sok-stod/filminstitutets-stod/produktionsstod/stod-till-produktion-av-filmprojekt-glod/>.

Andra minoritetsspråk

Frågor som rör övriga minoritetsspråk, de språk som talas i Sverige men som inte har status som nationella minoritetsspråk, har inte stått i fokus på samma sätt under perioden. En statlig utredning om hur förutsättningarna för modersmålsundervisningen och studiestödet på modersmål ska förbättras tillsattes dock 2018, och ett betänkande lades fram 2019.⁵ Förslagen i betänkandet bereds fortfarande inom Regeringskansliet.

---

⁴ Språkcentrum för de nationella minoritetsspråken – slutredovisning av regeringsuppdrag.

⁵ För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18).

Språkundervisningens roll för nya svenskar

Inom Isof har man under perioden 2019–2020 arbetat med flera projekt inom området mångspråkighet och flerspråkighet. I en intervjustudie med invandrade personer i Göteborg diskuteras modersmålsämnets och undervisning i svenska för invandrare (SFI) för svenskars betydelse för nya svenskar och hur dessa undervisningsformer återspeglar synen på flerspråkighet i Sverige.⁶

Språklig representation i offentliga miljöer

Under 2019 genomförde Isof ett projekt om språkens synlighet i offentliga miljöer. Vårdcentraler och bibliotek över hela Sverige undersöktes för att se vilka språk som synliggjordes i dessa miljöer och hur de förhöll sig till varandra. Resultatet visade att svenska språket dominerade mer än förväntat, medan engelska och i viss mån arabiska användes som komplement. De nationella minoritetsspråken var framför allt synliga i norra Sverige i områden där de av tradition har stark ställning.⁷

Attityder till språk

Under 2019 gav Språkrådet ut en forskningsöversikt över studier som gjorts på området språk och attityder. Rapporten samlar kunskapen om attityder till spår av andra språk i olika studier. Rapporten belyser t.ex. vilka attityder som finns till den svenska som talas i mångspråkiga förorter.⁸

Samnordiska projekt inom området flerspråkighet

Små språk i Norden

Många små språk i Norden har försvagats, är utsatta för domänförluster eller är till och med hotade till sin existens. Under Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2018 initierades insatsen små språk i Norden. Insatsen genomförs 2019–2021 och leds av Isof. Med små språk menas i det här sammanhanget de nationella minoritetsspråken och andra språk i Norden som har relativt få talare.

Insatsens syfte är att öka medvetenheten, intresset och kunskapen om små språk och att bidra till att stärka små språk, utveckla det tvärssektoriella

---

⁶ *Nya göteborgare – liv, minnen, religion och språk.*

⁷ *Svenskan är den fasta inredningen – språklig representation i det offentliga rummet.* Rapporter från Språkrådet 11.

⁸ *Attityder till spår av andra språk i svenskan.* Rapporter från Språkrådet 15.

språksamarbetet, samarbeta om utmaningar och framgångsfaktorer, stärka nätverk och etablera strategiska partnerskap. En ad hoc-grupp med representanter från de nordiska länderna och de självstyrande områdena är knuten till insatsen och insatsen redovisas separat till Nordiska ministerrådet. Betydelsen av att samla kunskap om vilka metoder och verktyg som fungerar väl och är resurseffektiva vad gäller att stärka och revitalisera små språk har utifrån ett nationellt perspektiv varit särskilt viktigt att stödja. Inom ramen för insatsen kommer en vägledning, utifrån nordisk forskning och erfarenheter, att tas fram som kan användas av myndigheter, regeringar och andra finansörer av insatser för att stärka och revitalisera små språk.

Betydelsen av språkteknologi för framförallt små språk är ytterligare en fråga som lyfts utifrån ett nationellt perspektiv inom ramen för insatsen. Det som tas för givet att kunna göra på de stora nordiska språken är inte möjligt på många av de små språken. Det saknas eller finns stora brister i fråga om digitala ordlistor, tangentbord med rätt bokstäver för sms och e-post, rättstavningsprogram, taluppläsning, grammatikkontroll mm. Bristerna i fråga om språkteknologi riskerar att utgöra ett hinder för att använda de små språken i det dagliga sättet och därmed språkens möjligheter att vara levande i samhället. Inom insatsen är avsikten att arbeta med att höja kunskapen om och intresset för språkteknologi och sprida goda exempel på hur det är möjligt att lösa språkteknologiska utmaningar för små språk.

Lexin

Isof samarbetar med myndigheter och organisationer i de skandinaviska länderna kring flerspråkiga Lexin, vilket är en kombination av lexikon och ordböcker som tagits fram för användning primärt i invandrarundervisning. Detta arbete har fortsatt att utvecklas under 2019-2020. Erfarenhetsutbyte kring flerspråkiga lexikon inlett har inlett med Finland under perioden. Lexin startades som ett svenskt forsknings- och utvecklingsprojekt på 1970-talet och utvecklades med tiden till ett framför allt skandinaviskt, men även tidvis samnordiskt samarbete. Användarnas behov och problem som uppstår vid översättning till t.ex. minoritetsspråk, vilka få eller inga översättare behärskar, är liknande i våra olika länder och förutom delade erfarenheter har vissa delprojekt också drivits gemensamt.

Under 2019 genomfördes en undersökning av hur framtidens Lexin kan se för att anpassas till en allt mer heterogen grupp inlärare av svenska med en

stor variation när det gäller studiebakgrund, modersmål och förutsättningar för språkinlärning.⁹

Bildteman

Hösten 2020 startar ett samarbete mellan myndigheter och universitet i Sverige, Norge, Danmark och Island kring ett treårigt projekt inom Nordplus Nordiska språk.¹⁰ Projektet syftar till att uppdatera och förnya den flerspråkiga pedagogiska resursen Bildteman såväl funktionellt som innehållsligt/pedagogiskt för att göra den mer användarvänlig, tillgänglig och aktuell.

Bildteman är en interaktiv digital bildordbok som används i undervisningen inom förskola, grund- och gymnasieskola samt vuxenutbildningen i de skandinaviska länderna. Det är den enda kostnadsfria resursen av sitt slag. Bildteman har vuxit fram ur Lexin (en kombination av lexikon och ordböcker som tagits fram för användning i primär invandrarundervisning) och digitaliserades på 1990-talet då också ett skandinaviskt samarbete kring utvecklingen av den inleddes.

Den tendens som är tydlig för arbetet framöver är behovet av teknisk utveckling. Den interaktiva bildordboken behöver uppdateras till en mer framtidssäker teknisk lösning. Ett av projektets syften är att utveckla en app för mobiloperativsystemen iOS och Android för att göra Bildteman mer tillgängligt för dagens användare. Resursen kommer att översättas till 20 språk, däribland svenska, norska, danska, isländska och minst ett av de samiska språken, samt 15 minoritetsspråk som är vanliga bland personer med utländsk bakgrund i de nordiska länderna.

Svenskt teckenspråk och nordiskt samarbete

På ett nationellt plan, och inom ramen för Isofs arbete med det svenska teckenspråket, ligger ett starkt fokus på barns och ungas tillgång till teckenspråk. Under 2019 publicerade Isof en rapport som beskriver hörande teckenspråkiga barns möjligheter att få modersmålsundervisning i svenskt

---

⁹ *Framtidens Lexin – forskningsöversikt. Rapporter från Språkrådet 12.*

¹⁰ Deltagande organisationer, förutom Isof, är: Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) - Institutt for lærerutdanning og internasjonale studier (NO), Institute for Language and Folkløse/Language Council of Sweden (SE), The National Centre for Reading (DK) och City of Reykjavik, Department of Education and Youth (IS-SFS).

teckenspråk. Rapporten visar att förhållandevis få elever läser svenskt teckenspråk som modersmål jämfört med elever som talar andra språk.¹¹

Även inom det nordiska teckenspråkssamarbetet är barn och unga i fokus. Ett skäl till det är att många barn med hörselskada eller dövhet som inte kommer i kontakt med de nordiska teckenspråk i samma utsträckning som tidigare är att de teckenspråkiga miljöerna blir färre. Många av barnen har nytta av att lära sig både landets talade språk och det nationella teckenspråket, men när det är svårt att förena så prioriteras det talade språket.

Inom det nordiska teckenspråksnätverket NTN har tagits fasta på Nordiska ministerrådets tvärsektoriella strategi för Barn och unga 2016–2022. Ett motto för denna strategi är ”Norden ska vara den bästa platsen för barn och unga”, vilket också bör gälla även teckenspråkiga barn som behöver få lära sig, utveckla och använda sina språk.

Under åren 2019–2020 pågår det två projekt inom NTN, som presenteras kortfattat nedan. Ett tredje projekt, med start hösten 2020 redogörs det också för.

Forskningsöversikt om barns tillgång till teckenspråk i de nordiska länderna.

I projektet samarbetar NTN med forskare vid OsloMet i Norge om att ta fram översikten. Det saknas idag samlade kunskaper om barnens möjligheter att lära sig tecknade språk, framför allt gäller detta dem som integrerats i grundskolan. Eftersom det saknas nationella organ som följer upp situationen för dessa barn ser NTN det som viktigt att synliggöra situationen. Projektet finansieras delvis med medel som NTN har fått av Nordiska ministerrådet och delvis av OsloMet. Rapporten beräknas att färdigställas under hösten 2020.

Lagstiftningen om teckenspråk i de nordiska länderna

NTN arbetar med att sammanställa en rapport om hur ländernas lagstiftning främjar eller hindrar barnen att utveckla de nordiska teckenspråken. Situationen skiljer sig åt i de nordiska länderna och syftet med sammanställningen är att ge en bra översiktsbild om det juridiska läget i Norden.

---

¹¹ Med blick på modersmålet. Rapporter från Språkrådet 9.

Webbplatsen Nordisk TegnTube

Under hösten 2020 inleds ett projekt med fokus på teckenspråkiga barn och ungdomar. Projektet ska resultera i en webbplats där teckenspråkiga barn och ungdomar kan komma till tals. I projektet intervjuas teckenspråkiga ungdomar i videofilmer där de berättar om sitt förhållande till teckenspråket i sitt land, hur de kom i kontakt med språket och vilken betydelse det har för dem. På webbplatsen kommer det också finnas information om de nordiska teckenspråken och visas exempelfilmer på likheter och olikheter mellan de nordiska länderna. Tanken är att de ungdomar som medverkar i projektet kan fungera som språkliga ambassadörer i respektive nordiskt land. Hur detta arbete ska organiseras ska diskuteras mellan ungdomsförbunden för döva och hörselskadade och språknämnderna i Norden. Dansk Sprognævn leder arbetet, och projektet ska pågå under ett år.

Utvecklingstrender

Eftersom de tecknade språken är små språk, har NTN och det nordiska samarbetet en viktig roll i att synliggöra de nordiska teckenspråken och att stärka dem i respektive land. Precis som i många andra språkområden finns stora likheter i de utmaningar som teckenspråken står inför, vilket gör att samarbete får många synergieffekter.

4. Norden som språklig föregångsregion

De nordiska språksamhällena har många likheter. De mål som formuleras i den nordiska språkdelarationen tar fasta på många av dem.

Inom vissa inriktningar inom språkområdet har Norden en särskilt stark ställning som förebild för andra länder och regioner. Ett av de områdena är klarspråk. Nedan redogörs i korthet för klarspråksverksamheten i ett nationellt och samnordiskt perspektiv under perioden 2019–2020.

Klarspråksarbete i Sverige och det nordiska samarbetet

Under perioden 2019–2020 har klarspråkverksamhet hos Isof bland annat fokuserat på en omfattande undersökning av klarspråksarbetet inom den offentliga sektorn i Sverige. Under 2019 genomfördes en enkätundersökning bland landets alla kommuner, regioner och statliga myndigheter. Enkäten

följdes upp med intervjuer med ett tiotal klarspråksansvariga.¹² Huvudsyftet med undersökningen var att ta reda på hur klarspråksarbetet i Sverige bedrivs samt vilket behov av ökat stöd som finns. Ett av de främsta resultaten av undersökningen är att klarspråk är både efterfrågat och väl känt på myndigheter idag.

Det nordiska samarbetet inom klarspråksområdet har fortsatt under perioden. Den internationella klarspråkskonferensen Plain anordnades i Oslo 2019 och en nordisk klarspråkskonferens som arrangeras av Språkrådet kommer att hållas i Stockholm i november 2020, delvis finansierad av Nordplus.

En utmaning för det samnordiska klarspråkssamarbetet är, liksom för andra språksamarbeten, att finna möjligheter och plattformar att träffas och bedriva gemensamma projekt. Klarspråksarbetet möter nya utmaningar i det moderna textsamhället, när myndigheter och andra aktörer inom den offentliga sektorn använder nya kanaler och alltmer av kommunikationen med medborgare och företag sker på nätet och i sociala medier. De positiva synergieffekterna är viktiga om Norden som föregångsregion inom klarspråksområdet ska kunna upprätthållas.

---

¹² "Det finns ett sug efter klarspråk" – en studie om bättre stöd till klarspråk i offentlig verksamhet. Rapporter från Språkrådet 16.

Åland

Åland är sedan år 1970 medlem i Nordiska rådet. Möjligheterna att delta i det nordiska samarbetet och kontakterna i de nordiska sammanhangen är allt sedan dess viktiga för Åland.

Kärnan i det nordiska samarbetet är kultur och språk, och föreliggande rapport vill lyfta fram två områden i vilka ålänningarna har möjlighet att komma i kontakt med de övriga nordiska ländernas kulturer och språk. Det gäller skolans värld och Nordiska ministerrådets kulturinstitutioner och program. Rapporten kan ses som en kort lägesbeskrivning för Åland 2019-2020 inom dessa områden. Fokus blir därmed på arbetsområdet språkförståelse och språkkunskap utifrån språkdeklarationen.

Den åländska skolan

I maj 2019 lämnades förslaget in till ny lag för barnomsorg och grundskola på Åland. Avsikten är att lagen ska börja gälla från 1 januari 2021. Parallellt med arbetet med lagen pågår arbetet med att förnya läroplanen för grundskolan. Redan från början fanns tanken i den nya läroplanen att ytterligare stärka den kommunikativa kompetensen inom de nordiska språken främst norska och danska. I förslaget till den nya läroplanen står det att i syfte att öka möjligheterna till ett givande utbyte med övriga nordiska länder, liksom att fördjupa kännedomen om det svenska språket, ska eleverna få bekanta sig med de nordiska språken. Skolan uppmuntras att ge eleverna möjlighet att praktiskt få lära sig känna igen och jämföra nordiska språk till exempel genom att ha kontakt med skolor i Norden och skapa möjligheter till virtuella eller analoga möten med personer från ifrågavarande språkområden. Genom de digitala möjligheterna finns numera helt andra förutsättningar för kontakter och kontaktområden. De nordiska grannspråken och nordisk kultur och litteratur ingår exempelvis som en del i ämnet svenska årskurs 3-4. I svenska årskurs 7-9 står det att eleverna ska använda och analysera språkliga strukturer på en mera avancerad nivå. De nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld ska tas in i undervisningen.

Under 2020 pågår arbetet med att även revidera lagen och läroplanen för gymnasiet. I nuläget finns det inte någon avsikt att försvaga undervisningen kring de nordiska språken i läroplanen. I den allmänbildande gymnasieutbildningen avses fortsättningsvis ingå en obligatorisk kurs benämnd «Språk, kultur och identitet» där bl.a. nordiska språkens historia och språkpolitik samt de nordiska språken som kulturbärare tas upp. På den här nivån ska studerande känna igen de nordiska språken i tal och skrift och även förstå texter på andra nordiska språk; i första hand danska och norska.

Undervisning kring de nordiska språken kommer således även fortsättningsvis finnas med i de åländska skolorna även om engelskan blir en större del av barn och ungdomars vardag. Viktiga kanaler att söka sig nordiska kontakter för skolorna, dess elever och lärare är via Nordiska ministerrådets olika kulturinstitutioner och program.

Nordiska ministerrådets kulturinstitutioner och program

Nedan följer några exempel på program som är tänkta att stärka kunskapen om de nordiska språken för i första hand barn och ungdomar.

Stödprogrammet Nordplus har länge varit en viktig möjlighet för åländska barn och ungdomar att ta del av det nordiska samarbetet. Det gäller på grundskole- gymnasie- liksom på högskolenivå. Det åländska deltagandet i Nordplus är i förhållande till befolkningens antal på en god nivå men går att

utveckla ytterligare. Särskilt Nordplus nordiska språk kan för åländskt vidkommande utvecklas mera och göras mera känt i de åländska skolorna. På senare tid har åländskt deltagande i detta program främst varit inriktade på att delta i mötet Nordens dag, i år med temat mobiltelefoner. Framtida ungdomskonferenser som den på Island i november 2019 borde även ha åländskt deltagande.

Även Nordisk kulturkontakt och dess kultur och språkprogram Volt för barn och ungdomar skulle kunna lyftas och bli mera känt.

Nordens institut på Åland (NIPÅ) är en viktig och aktiv aktör för en ökad kunskap om nordisk kultur och språk, för barn, ungdomar och vuxna. NIPÅ ordnar årligen ett stort antal kulturaktiviteter, vilka en del är direkt riktade till skolor. Särskilt språkaktiviteterna skulle dock kunna utvecklas ännu mera och stärka kunskaperna om de olika nordiska språken bland ålänningarna och kunskapen om Åland i övriga Norden. En minskning av NIPÅs verksamhet skulle vara ett hårt slag mot den möjligheten.

Slutord

Coronasituationen under 2020 har inneburit att många fysiska mötet ställts in och att digitala möten istället hållits. Kommunikation och möten, både fysiska och digitala, är centrala för att bibehålla och öka språkförståelsen och språkkunskapen kring de nordiska språken inom Norden. Åland som ett litet ösamhälle ser i det sammanhanget nya möjligheter till ökad kommunikation med ökade krav på språkkunskaper, både nordiska och engelska.